

TEBLİGAT HUKUKU AÇISINDAN İMAR KANUNU'NUN
32/II. MADDESİNDE DÜZENLENEN
(ÖZEL) TEBLİGAT HÜKMÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

*From the Perspective of Notification Law the Evaluation of the
(Special) Notification Provision in Art. 32/II
of the Housing and Development Code*

*Değerli Hocam,
Sayın Prof. Dr. Aydın ZEVKLİLER'e sağlık dolu,
mutlu ve uzun bir ömür dileğiyle...*

*Yrd. Doç. Dr. Bilgehan YEŞİLOVA**

Giriş

Mülkiyet hakkının malikine, üç (aktif) yetki verdiği kabul edilir. Bunlar, kullanma; ürünleştirme (veya semerelendirme) ve nihayetinde tasarruf yetkileridir¹. Ne var ki, özellikle tasarruf hakkının kullanımı, ancak kanuni sınırlar dâhilinde olmalıdır. Anayasanın 35/II. maddesinde, mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla ve ancak *kanunla sınırlandırılabilceği* düzenlenmiştir². Aynı şekilde,

* Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul-İcra ve İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, LL. M (Queen Mary)

¹ *Ayrıntısı için bkz. ZEVKLİLER A., İmar Kurallarına Aykırı ve Zarar Verici İnşaat, Ankara, 1982, s. 38 vd. Ayrıca bkz. ERTAŞ, s. 206, 207.*

² İmar Kanunu'nun 32. maddesinde düzenlenmekte olan *yıkım* işlemi de dâhil olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması sonucunu

mülkiyet hakkının kullanımı, hiçbir şekilde toplum yararıyla çatışmaz (AY m. 35/III)³. Şu hâlde, mülkiyete ve özellikle taşınmaz mülkiyetine getirilen sınırlamaların bir kısmı, kamu yararını korumaya hizmet ederken aynı zamanda (taşınmaz) mülkiyetin(in) kamu hukukundan doğan kısıtlamalarını teşkil etmektedir. Kamu hukuku kaynaklı bu kısıtlardan biri de İmar Kanunu ve uygulamasıdır ki, bu türden sınırlamaların (tarafarca) değiştirilmesi veya kaldırılması mümkün değildir (TMK m. 731/III)⁴.

İmar Kanunu'nun 32/I. maddesine göre,

"[b]u kanun hükümlerine göre ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti, ... veya herhangi bir şekilde bu duruma muttali olunması üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu *tespit edilir*. *Yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulur.*" [vurgu eklenmiştir]

Mülkiyet hakkının kullanımına yönelik bu müdahalenin sebebi, genel bir ifadeyle ruhsatsız veya ruhsat/eklerine aykırı bir yapının yapılmış olmasıdır. Bu hukuki süreçte varılacak nihai nokta, hükmün bu kez 5. fıkrasında düzenlenmekte olup

"[a]ksi takdirde, *ruhsat iptal edilir*, ruhsata aykırı veya ruhsatsız yapılan *bina*, ... *yıktırılır* ve masrafı yapı sahibinden tahsil edilir." [vurgu eklenmiştir]

Ruhsatsız veya uygulamada daha sık görüldüğü şekliyle ruhsat ve eklerine aykırı yapıların yıktırılması gibi ağır, vahim ve geriye dönülemez türden bir sonuç için geçerli sürecin *-hukukî-* ağırlık merkezini, esasen bir tebligat hükmü oluşturmaktadır.

doğuran kolluk yetkilerinin *kanunilik ilkesine* tabi olması gerektiği açıktır. Örneğin yıkım şeklindeki bir yetkinin ancak kanunla düzenlenebileceğine ilişkin bkz. D 6D., 9.2.2005, 2003/4224-649 (Kazancı BB). Ayrıca bkz. **GÖZLER**, C. II, s. 569; **KULAK**, s. 252.

³ Ayrıca bkz. **ZEVKLİLER**, s. 53.

⁴ **ERTAŞ**, s. 371.

7201 sayılı Tebliğat Kanunu'nda düzenlenenlerden son derece farklı; hayli sıra dışı ve esasen Anayasayla *da* çatıştığı konusunda üzerinde ciddi tartışmaların yapılabileceği⁵ bu hükme göre,

“[d]urdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine aşılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır. Bu tebliğatın bir nüshasında muhtara bırakılır.”. [vurgu eklenmiştir]

Yıkım şeklindeki sonuca varılmazdan evvel; eş deyişle idarenin yıkıma konu işleminin muhatabına tebliğinden önce, mutlak surette böylesine özel bir usûl işleminin icrası gerekir. Zira, anılan “...tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapı sahibi, yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat alarak, belediyeden veya valilikten mühürün kaldırılmasını ister.” (m. 32/III). Şayet ruhsata/eklerine aykırılık olan yapıda, bu aykırılığın giderilmiş olduğu veya ruhsat alındığı ve yapının bu ruhsata uygun olduğu, inceleme sonunda anlaşılırsa mühür, belediye veya valilikçe kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir (m. 32/IV). Aksi takdirde, ruhsat iptal edilir, ruhsata aykırı veya ruhsatsız yapılan bina, ilgili idarece yıktırılır ve masrafı yapı sahibinden tahsil edilir.

Görüleceği üzere *yıkım* gibi ağır bir sonuç, ruhsatsız veya ruhsat/eklerine aykırı yapı yapmanın doğrudan, tek ve asli neticesi değildir:

- a. *Öncelikle*, ruhsat ve eklerine aykırılığın tespiti ile inşaatın/imalâtın *mühürlenerek durdurulması*;
- b. *ardından* kanuni süresi içinde aykırılığın giderilmesi imkânının (mümkün olduğu ölçüde) tanınması ve
- c. *nihayetinde*, ancak süresi içinde herhangi bir izalenin/eski hâle iadenin olmaması hâlinde gündeme gelecek olan *yıkım*,

ana hatlarıyla tüm bu idari işlem sürecindeki durakları, halkaları teşkil etmektedir⁶. Bu halkaların birbirine bağlandığı nokta veya sürecin merkezinde bulunan işlem ise hükmün ikinci fıkrasında düzenlenen ve eylemsel olarak sıra dışı sayılabilecek bir tebliğat

⁵ YILMAZ, s. 393-406. Ayrıca bkz. YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 65 vd.

⁶ D 6 D., 23.1.2004, 2002/3582-394 (KALABALIK, s. 1448). Ayrıca bkz. KULAK, s. 260.

hükmüdür. Esasen ruhsatsızlık hâlinin yahut ruhsat/eklerine aykırılığın *tespiti ile yapının mühürlenerek inşaatın durdurulması* işlemleri, idari kolluk faaliyeti içerisinde, bir başlangıç olup sadece bunların yerine getirilmesi ile yetinilemez. İmar mevzuatına aykırılık (gerek yıkılarak gerekse ruhsatlandırılarak), nihai olarak giderilmedikten sonra bozulan kamu düzeninin ve yararının yeniden tesis edildiğinden bahsedilemez. Bu sırada, tespit ve mühürleme işlemlerini takiben, iddia konusu imar aykırılığının örneğin giderilmesi/izalesi için *-mümkünse-* süre tanınmadan; doğrudan yıkım şeklindeki bir sonucun tecellisi de kanunen olası görülmemiştir⁷. Eş deyişle (tespit ve) durdurma biçimindeki idari işlemin muhatabına tebliği ve örneğin tebliğ ile birlikte yapının hukuka uygun hâle getirilmesi için (eski hâle iade veya yeni hâlin ruhsatlandırılması yoluyla, m. 32/III) *-en çok bir aylık-* sürenin işletilmesi, kaçınılmaz bir zorunluluk arz etmektedir. O hâlde *salt* anılan imkândan istifade edebilmek için dahi öncelikle böyle bir tespit ve mühürlemeden haberdar olmak gerekir. Ne var ki, muhatabın *-yapı sahibinin-* anılan işlemde hukuken haberdar olmasından önce inşaat durdurulmuş; mülkiyet hakkının kullanımına, tespit ile birlikte derhâl kısıt getirilmiştir.

Dikkat çekici husus, aşağıda da, çeşitli vesilelerle belirtileceği üzere gerek yıkım (m. 32/V) gerekse idari para cezalarıyla ilgili idari işlemlerin (kararların) (m. 42/I) tebliği bakımından; özel hüküm niteliğinde, ayrıca ve açıkça bir düzenleme getirilmemiş olmaması sebebiyle idare hukukuna ait genel ilkelere uygun olarak ve Tebligat Kanunu hükümlerine göre iş ve işlem yapmak gerekirken⁸; tespit ve durdurma/mühürleme işlemiyle ilgili olarak tanzim edilecek zaptın (yapı tatil zaptı) tebliği bakımından özel bir tebligat rejiminin ihdas edilmiş olmasıdır (m. 32/II). Bu özel tebligat rejimi, esasen 6785 s. *mülga* İmar Kanunu'nun 19. maddesinde düzenlenmiş olan usûlden de farklıdır. 1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun gerekçesiyle birlikte yürürlükte olduğu bir dönemde, 1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile *mülga* kanunun ilgili hükmünden neden

⁷ *Şimdilik bkz. ERGEN, s. 603.*

⁸ *YASİN, s. 67, 68; YILMAZ, s. 404-406; KULAK, s. 283.*

sapıldığı ve hangi haklı gerekçeyle böylesine özel bir tebligat rejiminin kabul edildiği, cevap bekleyen sorular olmaktadır.

Hemen belirtelim, imar mevzuatına aykırılık, aynı esnada İmar Kanunu'nun bu kez 42. maddesi hükmü uyarınca *idari* para cezası ile müeyyilendirilmiş bir hukuka aykırılık (*kabahat*, 5326 s. K m. 16) hâlidir. Bu bağlamda, İmar Kanunu'nun 42/I ve II. fıkrası hükümlerine göre para cezasına karar verebilmek bakımından, yukarıda anılan ve ruhsata aykırılıkların giderilmesi yönünden geçerli sürenin beklenmesine gerek olmadığı hâlde; bu kez 3. fıkra hükmüne göre *de* idari para cezasına karar verebilmek için anılan süre içinde tespit edilen aykırılıkların giderilmemiş olması gerekir⁹. İmar mevzuatına aykırılığın TCK m. 184 anlamında bir *suç* olarak *da* düzenlendiği dikkate alındığında; tahsil olunan idari para cezasının, aynı fiil nedeniyle TCK'nun 184. maddesine göre mahkûm olanlara faizsiz olarak iadesi gerekir (m. 42/VII). Zira, Kabahatler Kanunu'nun 15/III. maddesine göre “[b]ir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak suçtan dolayı yaptırım uygulanmayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır.”. TCK m. 184/IV hükmü bakımından ise “[k]işinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.” Meselenin ceza hukukuyla bağlantısı bakımından şu son hususu da belirtmek uygun olur ki, yapının İmar Kanunu'na ve ilgili diğer mevzuata, plana, ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere uygun hâle getirilmesi için ancak idarenin *yazılı izni dâhilinde* yapılan iş ve işlemler, mühür bozma suçunu (TCK m. 203) teşkil etmez (m. 42/VI).

I. Çalışmanın Konusu, Amacı ve Sınırları

Çalışmanın konusu, İmar Kanunu'nun 32/II. maddesinde düzenlenmiş olan tebligat hükmünün, başta Anayasa olmak üzere,

⁹ KULAK, s. 284.

özellikle Tebligat Kanunu hükümleriyle mukayesesi ve hukuken geçerliliğinin sorgulanmasıdır. Böyle bir değerlendirme neticesinde ulaşılmak istenen gaye, tebliğ ile birlikte gündeme gelen sonuç veya sonuçların ne zaman ortaya çıkmış sayılacağını; eş deyişle geçerli sürelerin hangi andan itibaren işlemeye başlayacağını, daha doğru ve sağlıklı bir biçimde belirleyebilmektir.

Ruhsatsız veya ruhsat/eklerine aykırı yapılar hakkında, i) tespit/durdurma/mühürleme; ii) idari para cezası ve iii) yıkım şeklinde, üç idari işlem (karar) tesis edilmektedir. Tespit/durdurma/mühürleme işlemini takiben ilgili encümençe, (*verilen mehle rağmen, her halükârda*) süresi içinde idari para cezası kararı verilecek ve tebliğ edilecektir¹⁰. Lâkin, yıkım kararının tesisi, ancak tanınan mehil içerisinde tespit edilen hukuka aykırılıkların giderilmemesine bağlıdır.

Şu hâlde, çalışmanın kapsamını oluşturan tebliğ hükmüyle birlikte işleyecek ilk süre, yine kanunla düzenlenmiş, *azami 30 günlük mehildir* (m. 32/III). Bu sürenin *ancak* sonuçsuz kalması hâlinde yani hâlâ ruhsat alınamamış veya aykırılıklar giderilememiş ise yıkım kararı gündeme gelecektir (m. 32/V; ayrıca bkz. TCK m. 184/V). Bu iki işlem arasında bir sebep-sonuç ilişkisi olduğunda tereddüt yoktur. Ne var ki, yıkım *da*, söz konusu hukuka aykırılığın giderilmesi

¹⁰ “...Yapı sahibine para cezası verilebilmesi için idarece ruhsatsız yapılaşmanın veya ruhsata aykırılığın tespit edilmiş olması yeterli olup, *ruhsata aykırılığın tesbiti üzerine mevzuata uygunluğun sağlanması için ilgiliye tanınacak sürenin para cezası verilmesi yönünde tesis edilecek işlemle doğrudan bir ilgisinin bulunmadığı gibi ruhsata aykırılığın giderilmiş olmasının da para cezası verilmesine engel teşkil etmeyeceği kuşkusuzdur.*/. Bu itibarla, uyuşmazlık konusu taşınmazın bulunduğu yerde düzenlenen tutanak tarihinden itibaren yapının mevzuata uygun hale getirilebilmesi için 30 gün süre tanınmadığı ve belirtilen süre içinde de mevzuata uygunluğun sağlanmış olduğu gerekçesinin para cezası verilmesine ilişkin işlemin iptaline esas alınamayacağı açıktır./..Diğer taraftan, dosyanın incelenmesinden, para cezası verilmesine neden olan tutanakta *ruhsat ve eklerine aykırılık durumunun 3194 sayılı İmar Kanununda öngörülen düzenlemelere uygun şekilde ortaya konulmadığının anlaşıldığından* bahisle İdare Mahkemesince dava konusu işlemin iptaline karar verilmesinde yasal isabetsizlik bulunmamaktadır...” [vurgu eklenmiştir], D 6 D., 20.10.2006, 3982/4919 (Kazancı BB).

adına, tek ve asli idari kolluk faaliyeti değildir. Eş deyişle tespit/durdurma/mühürleme işlemi sonrası yapı sahibine tanınan imkân, şayet kullanılırsa yıkım şeklindeki bir diğer idari işlemin tesisi ne mümkün ne de gereklidir.

İncelenen tebliğ hükmüyle birlikte işleyeme başlayan ikinci süre, az yukarıda da sözü edildiği gibi tespit/mühürleme/durdurma işlemlerine karşı geçerli ve bunların iptaline yönelik dava açma süresidir. Gerçi, gerek idari para cezası¹¹ ve gerekse *yıkım* kararlarına¹² karşı süresi içinde, idari yargıda iptalleri için dava açabilmek bakımından bir sorunla karşılaşılmaz. Bunun yanında, tespit/durdurma/mühürleme işleminin de idari yargıda iptal davasına konu olabilmek bakımından gerekli özellikleri (*kesinlik/icrailik*) haiz olup olmadığı, öğretilerde ayrıca incelenmiş bir meseledir¹³. Hakim görüşüne göre, mühürleme/durdurma, tek başına idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari işlemdir¹⁴. Bu sonuç itibarıyla kanunun 32/II. maddesi gereğince yapılacak tebligatın, işlemeye başlayacak dava açma süresi yönünden önemi, ortadadır. O hâlde, iptal davası açmak bakımından işleyen ve hak düşürücü olduğu kabul edilen¹⁵ sürenin ne zamandan itibaren başlayacağı ve varsa hak arama özgürlüğüne bu yolla getirilmiş kısıtın geçerliliği, yine inceleme konumuzu oluşturan tebliğat hükmüyle alâkalı diğer meselelerdir.

Hakim görüşüne sığınarak meselenin bu boyutuyla yetinmek mümkünse de bir başka çalışmanın konusu olabilecek kadar geniş ve derin şu sorunun gözden uzak tutulmaması gerekir: Danıştay, yıkım kararına karşı açılan bir davada dahi *örneğin* yapı tatil zaptının usûlüne uygun tanzim edilip edilmediği meselesini incelemekte; bu

¹¹ UMHB, 4.4.2011, 2010/324-66 (Kazancı BB); UMHB, 7.2.2011, 2010/227-26 (Kazancı BB); D. 14 D., 4.4.2012, 2011/11567-2376 (Kazancı BB).

¹² *Ayrıntısı için bkz. YASİN*, s. 118.

¹³ **KULAK**, s. 266-268.

¹⁴ **ERGEN**, s. 605; **KULAK**, s. 266, 267; **YASİN**, s. 118; D. 14. D., 1.6.2011, 5212/7, (Kazancı BB).

¹⁵ **GÖZÜBÜYÜK/TAN**, s. 933.

ön sorun hakkında vardığı sonuç doğrultusunda, yıkım kararının gereğinde iptaline karar verebilmektedir¹⁶. İdari yargıda dava açma süresinin hak düşürücü olduğu kabul edildiğine göre, süresi içinde dava edilmediği hâlde, sonucu olduğu bir diğer işlemin iptali için açılan davada, *şayet*, süresi içinde dava konusu edilmemiş bir idari işlemin hukuka uyarlığı, *gerek* ayrıca ve açıkça iptali talep edildiği için *gerekse* sadece hukuka aykırılığı belirtilmek suretiyle ve fakat son işlemin iptalinin istendiği sırada, incelenabiliyorsa bu hâlde, İmar Kanunu'nun 32/II. maddesine tabi olarak yapılan tebligat işleminin en azından dava açma süresi yönünden, *uygulamada* bir önemi ve değeri kalmayacaktır. Bu konu, esasen yukarıda sözü edilen üç idari işlemin hukuki kimlik ve nitelikleriyle de bağlantılıdır¹⁷. Bunların

¹⁶ DİDGK, 5.5.2005, 2004/2530-1121, (Kazancı BB); D 6D., 7.4.2010, 2008/5174, 3473; D 6 D., 14.12.2011, 9942/4803 (**KULAK**, s. 267). Ayrıca bkz. dn. 10.

¹⁷ *Kulak*, mühürleme/durdurma işleminin *icrai* olmasına karşın *kesinlik* özelliğini haiz olmadığı; yapı tatil zaptının hukuka uyarlığının asıl işlem olan encümen kararlarının denetimi sırasında incelenebileceği görüşündedir. *Yazar*, ayrıca, yapı tatil zabıtlarının yapı sahibinin aleyhine değil; lehine bir durum arz ettiği; inşaatın mevcut hâliyle devamına mani olduğundan; daha ağır sonuç ve zararların esasen bu yolla engellendiği fikrindedir (**KULAK**, s. 266-268). Mülkiyet hakkının kullanıma doğrudan etki eden böyle bir işlemde başta yapı sahibi malikin, olumsuz yönde etkilenmeyeceğini düşünmek güçtür. Şayet, yapı sahibi, yapı tatil zaptındaki hukuka aykırılıkları benimser ve izale ederse zaten bir sorunla karşılaşılmaz. Ne var ki cevabı aranan soru, aksi hâlde yapı sahibinin, mülkiyet hakkının kendisine sağladığı yetkilerden derhâl ve süratle istifade edebilmek için yapı tatil zaptının iptaliyle hukuka uyarlığını, en erken ne zaman dava konusu edilebileceğidir. Kaldı ki, dikkat çekici bir diğer yön, kanunen tebliğ edilmiş sayılan (m. 32/II) ve *icrai* olduğunda tereddüt bulunmayan bir idari işlemin hâlâ kesin olmadığından söz etmenin ne derece yerinde olduğudur. Aksi hâlde, neden tebliğ edilmekte ve yapı sahibi bilgilendirilmektedir? Örneğin, ilgili encümenle yapı tatil zaptına konu edilen mühürleme/durdurma işleminin geriye alınması ve ortadan kaldırılması mümkün müdür? Oysa, yine *öğretide*, yapının yıktırılmasına karar verilmezden evvel, yapının ruhsata bağlanıp bağlanamayacağı ve bu yolda süre verilmesinin gerekip gerekmediği konularında da ayrıca bir değerlendirme yapılması ve karar verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir (**ERGEN**, s. 604, **YASİN**, s. 71, dn. 47; **KALABALIK**, s. 1485-1486). Gerçi, yapı tatil zaptının tanzimi ve tebliği ile birlikte kanunen bir mehil geçerli olmakta (m. 32/III)

üçünün veya ikili gruplar hâlinde ve kendi aralarında, birer *zincir işlem-ayrılabilir işlem*¹⁸ mi teşkil ettiği; yoksa birbirlerinden bağımsız bu idari işlemler arasında sadece bir *sebe-sonuç* ilişkisinin mi bulunduğu¹⁹ sorularının, tabiatıyla işleyecek dava açma süresiyle söz

ve yıkım kararı bakımından doğal olarak bu sürenin geçmesi gerekmektedir. İşleyecek süre bakımından yine yapı tatil zaptının tebliğ edilmiş sayıldığı tarih esas alınmak birlikte yıkım kararı yönünden gözetilecek husus, kanunda düzenlenen ve somut olay özelinde geçerli sürenin (*en çok bir aylık süre*) geçip geçmediğidir. Ayrıca bkz. "...Davacıya yapılan bildirimde yapısını 15 gün içerisinde yasal hale getirilmesi ve bu süre dolması üzerine de yıkım kararı verilmiş ise de *davacının dava sonuna kadar ruhsat başvurusunda bulunmadığı anlaşıldığından*, verilen yıkma kararında bu bakımdan isabetsizlik görülememiştir...", [vurgu eklenmiştir], D 6D., 16.2.1993, 1992/1621-491 (KALABALIK, s. 1486). Yine bkz. "...belirtilen 30 günlük sürenin ... yapı sahiplerine tanınması gereken sürenin üst sınırı olduğu, işin niteliğine göre makul bir sürenin de tanınmasının mümkün olduğu, ancak yapının uyumsuzluk konusu katının ruhsata bağlanması mümkün bulunmadığından, mahkemece bir aylık süre beklenmediği için yıkma kararının iptaline karar verilmesinde isabet görülmediği...", [vurgu eklenmiştir], D 6D., 13.5.1991, 1990/1534-1104 (YASIN, s. 70-72); D 6D., 23.1.2004, 2002/3582-394, (Kazancı BB).

¹⁸ Ayrıntısı için bkz. ERKUT, s. 26; SEZGİNER, s. 65-68; GÖZLER, C. I, s. 710 vd.

¹⁹ Karş. "...Davanın 1992 yılı siciline dair kısmı işin esasını incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle reddedilmiş olmakla birlikte, sözü geçen sicil kademe terfiinin geri alınmasına ilişkin işlemin sebep unsurunu oluşturduğundan, anılan sicilin, bu sicille ilgili bir hüküm tesis edilmeksizin hukukiliğinin incelenerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekmekte olup, idare mahkemesince bu yolda bir inceleme ve değerlendirme yapılmasında hukuki isabet bulunmaktadırlar..., Karşı Oy: Olayda ise, 1992 yılı sicili olumsuz düzenlenen ve bu durum kendisine 27.04.1993 tarihinde tebliğ edilen davacı, olumsuz sicile karşı yasal sürede itiraz ya da dava açma yoluna gitmemiş ve söz konusu sicil olumsuz olarak kesinleşmiştir. Bu durumda, 1992 yılı sicili olumsuz olan ve dolayısıyla da 1993 yılında kademe terfi yapabilmemesi için gerekli o yıl içinde olumlu sicil almış olmak koşulunu taşımayan davacı hakkında idarece 1993 yılında hataen yapılan kademe terfi işleminin daha sonra geri alınmasında mevzuata aykırılık bulunmadığından..." [vurgu eklenmiştir], (İDDGK, 1.10.1999, 98/96-844, Kazancı BB). Aynı yönde bkz. "Karşı Oy: İdari yargı yerince iptal edilmedikleri veya geri alınma sebepleri bulunmadığı sürece idari işlemlerin hukuka uygun sayılmaları, hukuki sonuçlarının

konusu tebligat hükmünün değeri ve anlamı üzerinde, kayda değer etkileri olacaktır.

Sürelerle ilgili etkisi dışında, yapılacak tebligat işleminin bu kez ceza hukukuyla bağlantılı bir diğer sonucu ise *-ki çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır-* mühür bozma (TCK m. 203) suçu sanığının (her kimse) böyle bir mühürleme işleminden haberdar olup olmadığıyla alakalıdır. Örneğin kazai içtihadta, “...Ancak; sanığın, yapı tatil tutanağından bilgisi olmadığını ve inşaatın Zafer tarafından yapıldığını savunması, ... karşısında, tutanak düzenleyiciler dinlenerek yöntemince uygun mühürleme yapıp yapılmadığı ve inşaata asılıp asılmadığı araştırılıp, mal sahibi olan sanığın mühür bozma suçunu işlediğine yönelik kanıtlar gösterilmeden eksik soruşturma ve yetersiz gerekçeyle karar verilmesi...” [vurgu eklenmiştir], şeklinde bir sonuca ulaşılabilmiştir²⁰.

Nihayetinde, ne gibi sonuçlara sebebiyet verdiğiinden bağımsız olarak eldeki tebligat hükmünün başta Anayasa olmak üzere ilgili

korunması, hukuki güvenlik ilkesinin gereğidir. *İptal davalarında, bir idari işlemin tek sebebi farklı hukuki sonuç doğuran diğer bir idari işlem ise, bu zincir işlemlerden doğrudan uygulanabilir, kesin nitelikte olup, dava konusu edilmeyen idari işlemin de hukuka uygunluk denetimi yapılmakla birlikte; belirtilen şekilde yapılan denetimde de, dava konusu olmamasına rağmen denetlenen idari işlemin hukuki sonucu korunmaktadır. Dava konusu edilmeyen idari işlem hakkında hüküm kurulmaksızın, bu işlemin hukuki sonucu ortadan kaldırılmadan yapılan sebep denetiminin sonucunda, dava konusu işlemle sınırlı biçimde karar verilmektedir. Kamu görevlilerine ilişkin mevzuat ile emeklilik mevzuatından doğan uyumsuzluklarda, dava konusu işlemin tek sebebinin farklı bir hukuki sonuç doğuran diğer bir idari işlem olması şartıyla istisnai biçimde uygulanan bu yargısal denetim yönteminin, ekonomik alanda, özelleştirme sürecinde aynı nihai amaca yönelik birbirinin devamı olan, kesin, doğrudan uygulanabilir nitelikteki, önceki işlemler yanında, yeni değerlendirme ve sebeplere de dayanan idari işlemler hakkında uygulanması mümkün değildir. Herbiri kesin ve hukuki sonuç doğuran özelleştirme sürecinde tesis edilmiş idari işlemlerin, süresi içinde dava konusu edilmeyen, geri alınmalarını gerektiren sebepler bulunmayan önceki işlemler hukuka uygun sayılmak suretiyle yargısal denetime tabi tutulmaları zorunludur...” [vurgu eklenmiştir], İDDGK 27.12.2007, 2007/939 (Kazancı BB).*

²⁰ 4. CD., 11.5.2004, 2003/7943-6119 (Kazancı BB).

diğer hükümlerle ve hatta mülga olanlarla mukayesesinin yapılmasının, salt yasama kalitesinin temini bakımından dahi zorunlu ve faydalı olacağı inancını taşıyoruz.

Bu esnada sıkça kullanılacak *yapı* (m. 5, 20)²¹ veya *yapı sahibi* gibi kimi kavramların tanımlarına, ayrıca ve etraflıca yer verilmeyecektir. Ne var ki, "...*yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasıyla...*" (m. 32/II) söz konusu tebliğat işlemi tamam olacağından; yazılı biçimdeki idari işlemin fiziken nereye asılacağı; asılma biçimdeki eylemin neyin veya nerenin üzerinde gerçekleşeceğinin bilinmesi de önemlidir²².

Söz konusu idari işlemin ve dolayısıyla tebliğatın *muhatabının* ise ilgili hükümde *yapı sahibi* olduğu düzenlenmiştir. Yapı sahibinin aynı zamanda taşınmaz maliki mi olduğu; her zaman aynı kişiyi mi işaret ettiği, tartışmalı bir diğer sahadır²³. Zira yeri geldiğinde kanun,

²¹ ZEVKLİLER, s. 136. Yıkım işlemine ve dolayısıyla İmar Kanunu'nun 32. maddesine tabi olmak bakımından *yapı* ve *bina* kavramları arasında hukuken bir fark bulunmamakta olup ayrıntısı için ayrıca bkz. KULAK, s. 250-251; YASİN, s. 3.

²² ERGEN, s. 604; KULAK, s. 270; YILMAZ, s. 403.

²³ Yıkım işlemleri yönünden (m. 32), ruhsatlı yapılarda ruhsat sahibi; ruhsatsız yapılarda *-kural olarak-* taşınmaz maliki, hukuki muhatap olarak kabul edilmekteyken; imar para cezaları bakımından cezaların şahsiliği gereği imar mevzuatına aykırı yapıyı yapan her kim ise (örneğin *kiracı*) onun muhatap olduğuna ilişkin bkz. KALABALIK, s. 1494; KULAK, s. 270, 276. Ayrıca ve farklı yöndeki içtihatlar için bkz. YASİN, s. 60-61; YAŞAR, s. 273, 285. Özellikle karşı. D. 6 D., 12.12.2006, 2004/5940-6012 (Kazancı BB). Karş. "...Dolayısıyla "*yapının sahibi*" ibaresiyle, yukarıda sayılan inşai faaliyetleri gerçekleştiren kişiler ifade edilmektedir. Başka bir deyişle "*yapının sahibi*" ibaresinden ister yapının mülkiyetine sahip kişiler isterse kiracı, yapı malikinin yakını, intifa hakkı sahibi gibi üçüncü kişiler olsun *inşai faaliyeti yapan kişiler anlaşılmaktadır.*/.Danıştay'ın istikrar kazanan içtihatlarında da yapının sahibi ibaresinden, mevzuata aykırı yapıyı inşa eden kişinin anlaşılacağı belirtilmiş olup, uygulamada idarelerce gerekli araştırma yapılarak mevzuata aykırı inşai faaliyeti yapan kişi tespit edilmeksizin doğrudan yapının mülkiyet sahibine para cezası verilmesi, yasanın amacı ve anlamı ile bağdaşmayan bir sonuç doğurur...", AYM, 10.1.2013, 2012/93-8 (RG, 28.03.2013, S. 28601). Ne var ki, anayasa aykırılık yönünden

diğer hükümlerinde açıkça “*mülk sahiplerinden*” bahsetmektedir. Örneğin inşaat, tamirat ve bahçe tanzimi ilgili tedbirler ve mükellefiyetler hakkında, “...mülk sahibi veya inşaatı deruhte eden kişi veya kuruluşun sahipleri(nin)...” gelip geçenlere zarar vermemesi ve tehlikeyi önleyecek tedbirleri alması gerektiği düzenlenmiştir (m. 34/III). Yukarıda sözü edilen ve yapının mühürlenerek inşaatın durdurulmasıyla alâkalı bir başka hükümde ise bu kez “[r]uhsat alınmaksızın veya ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere veya imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının sahibine, yapı müteahhidine veya aykırılığı altı iş günü içinde idareye bildirmeyen ilgili fenni mesullere ...şekilde hesaplanan idari para cezaları...”²⁴nın “...imar mevzuatına aykırılık teşkil eden fiil ve hallerin tespit edildiği tarihten itibaren on iş günü içinde ... üstlenilen her bir sorumluluk için ayrı ayrı...” uygulanacağı düzenlenmiştir (m. 42/I, II). Kanun koyucunun yapı sahibi ile taşınmaz maliki kavramlarını ne özende birbirinden ayırdığı, başlı başına bir mesele olmakla birlikte²⁴; çalışma konumuzu oluşturan söz konusu tebligat metodunun muhatabının kim olduğu sorusunun cevabı da esasen bu tartışmadan çıkacak sonuca bağlıdır.

II. Genel Olarak İmar Hukukuna Aykırı Yapı ve Sonuçları

İmar hukukuna aykırı yapı, yapının başlangıcından beri izinsiz yapılarla yapımına başlanırken imar hukukuna uygun olan, ancak sonradan çeşitli nedenlerle imar hukukuna aykırı hâle gelen yapıları, ifade etmektedir²⁵. Bu bağlamda, imar hukukuna aykırılığın ana

somut norm denetimine tabi tutulan hükmün kanunun 42. maddesi olması nedeniyle burada yapılan tanımın daha ziyade idari para cezalarına ilişkin işlemlerle sınırlı olarak kabulü mümkündür. Öte yandan, kanunun 42. maddesinde yapı sahibi dışında ayrıca “yapı müteahhidine” de ceza verilmektedir. Şu hâlde, *yapı müteahhidi* yanında *yapının sahibinin* de yapıyı yapan kişi olarak kabul edilmesi, tartışılmaya değer bir konudur. Zaten karar aleyhindeki karşı oyların gerekçelerinde de bu hususa işaret edilmektedir.

²⁴ *Ayrıntısı için bkz. YASİN*, s. 59 vd.

²⁵ *ZEVKLİLER*, s. 208; *KALABALIK*, s. 1417; *YILDIRIM*, s. 55.

hatlarıyla iki kaynağı olduğu söylenebilir²⁶: Bunlardan ilkinin, genel bir ifade tarzıyla *ruhsatsız yapı* grubu oluşturmaktadır. Oysa İmar Kanunu'nun kapsamına giren bütün yapılar için (*karş.* m. 26) ilgili idareden yapı ruhsatı alınması zorunludur (m. 21/I). Dahası, ruhsat alınmış yapılarda dahi herhangi bir değişiklik yapılması, *kural olarak* yeniden ruhsat alınmasına bağlıdır (m. 21/II, *karş.* 21/III). Bu grupta yer almakla birlikte yine de söz konusu aykırılığın giderilip giderilemeyeceği, önem arz eder. Zira ruhsatsız (izinsiz) olmakla birlikte imar hukukuna uygun ve aslında ruhsatlandırılacak yapılar, derhâl yıktırılmazlar²⁷. Bu durumda, kanunun 32. maddesine uygun olarak tanınacak süre ve imkân doğrultusunda, yapının öncelikle hukuka aykırılığının giderilmesine çalışılır²⁸. Dolayısıyla ruhsata bağlama imkânı olmayan ruhsatsız *ve hatta* ruhsat/eklerine aykırı yapılar/inşaatlar hakkında, kanunun 32. maddesinde düzenlenen ve süre vermek şeklindeki imkânın tanınmasına da gerek yoktur²⁹. Şu halde, ruhsatsız yapılar bakımından gündeme gelen *idari yaptırımlar*, sırasıyla *i*) inşa hâlindeki yapılar bakımından yapı izni (ruhsat) verilmemesi; *ii*) giderek yapı kullanma izninin (iskan raporu)

²⁶ *Ayrıntısı ve diğer ayrımları için bkz. KALABALIK, s. 1423 vd.*

²⁷ **ZEVKLİLER**, s. 263. Ayrıca bkz. **ERGEN**, s. 608, **KALABALIK**, s. 1485; **YASİN**, s. 72; **KULAK**, s. 273.

²⁸ D 6 D., 30.5.1994, 1993/2829-2103, (Kazancı BB); **ZEVKLİLER**, s. 263; **KALABALIK**, s. 1418, 1419. Ayrıca bkz. "...olayda inşaat ruhsatı tarihinden itibaren 5 yıl içinde tamamlanarak yapı kullanma izin belgesi alınmaması nedeniyle ruhsatsız duruma düşen yapıda tekrar inşaata başlanılabilmesi için kazanılmış haklar saklı kalmak kaydıyla davacının yeniden inşaat ruhsatı talebinde bulunarak bu tarihteki plan ve mevzuat hükümlerinde öngörülen yükümlülükleri yerine getirmek suretiyle yeni inşaat ruhsatı alması ve bu ruhsata istinaden yapıyı tamamlaması gibi yaptırımlar içeren kuralların uygulanması gerekirken Yasanın 32. maddesi uyarınca ruhsatsız kabul edilerek yapının yıkılmasına karar verilemeyeceği, kaldı ki, davalı idarece yapının 20.2.2002 tarihinde mühürlenmesinden sonra inşaata devam edilmediği, yıkım işleminin hukuka aykırı olduğu,...", [vurgu eklenmiştir], D 6 D., 12.4.2006, 2004/1434-1891 (Kazancı BB).

²⁹ **ZEVKLİLER**, s. 262; **YASİN**, s. 72; D 6 D., 15.5.1992, 1991/2016-2199 (**KALABALIK**, s. 1488).

verilmemesi (m. 30, 31) ve nihayetinde *iii*) kamu hizmet ve tesislerinden yararlandırılmamasıdır (m. 31)³⁰.

Ruhsat ve eklerine (m. 22/I) aykırı yapılar, imar hukukuna aykırı *ikinci* yapı grubunu oluşturmaktadır. Ruhsat alınarak yapının inşasına başlanmış bile olsa yapı sahibi, yapıyı, imar hukukuna uygun olarak devam ettirmek ve tamamlamak zorundadır. Zira bir yapı, ancak “[i]mar planı, yönetmelik, ruhsat ve eklerine uygun olarak yapılabilir” (m. 20/II). Yapı (inşaat) ruhsatına (ve örneğin tasdikli projesine) uygun yapılmayan yapılar, imar mevzuatına aykırı (*kaçak*) olduklarından; bu aykırılığın korunması sonucunu doğuracak biçimde mülkiyet iddiası dinlenmeyeceği gibi imara aykırılık giderilmedikçe sadece yapının yıkımı istenebilir ki, bütün bu hususlar, mahkemece re’sen dikkate alınır³¹.

Özellikle yapı izni (ruhsatı) alan yapılar için geçerli ve kanunun 32/V. maddesinde düzenlendiği şekilde gündeme gelen *ruhsat iptali-yıkım* biçimindeki idari işlemin tesisi, öncelikle alınmış bir ruhsatının varlığını³²; fakat inşaatın/imalâtın devamı sırasında, ruhsat/eklerine aykırı bir değişmeyi yani kısaca imar mevzuatına aykırılığı ve hiç şüphesiz ki bunun yetkili ve görevli idarece tespitini, gerektirir. Nihayetinde gerçekleşecek olan ruhsat (*yapı izninin*) iptaliyle birlikte yapı, “*ruhsatsız yapı*” durumuna düşer ve imar hukukuna aykırı hâle

³⁰ Söz konusu yaptırım, yapı kullanma izin belgesi henüz almamış yapılar için geçerli olup aksi hâldeki yapılar için de *ruhsat ve eklerine aykırı değişiklikler nedeniyle* söz konusu yaptırımın tatbiki olanaklı değildir (D 6 D., 14.3.2008, 2007/9678-1744, Kazancı BB). Aynı yönde ayrıca bkz. D 6 D., 26.6.1990, 1989/3225-1451 (KALABALIK, s. 1446); D. 6 D., 25.12.2006, 2004/7093-6569 (Kazancı BB). Yapı kullanma izin belgesi bulunmadan, mevzuata aykırı olarak işletildiği anlaşılan kahvehanenin *işyeri ruhsatını iptaline* ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına ilişkin bkz. D. 6D., 22.10.2002, 2000/3789-4019 (KALABALIK, s. 1451).

³¹ 15. HD., 20.4.2003, 2002/6245-2304, (KALABALIK, s. 1426, 1427).

³² Bu husus, elbette ki, yapı/imalat için ruhsat alınması (*yapı ruhsatı*) şeklinde bir zorunluluğun bulunması hâlinde geçerlidir (m. 21/I, II; karşı. m. 21/III) (KULAK, s. 261). Ayrıca bkz. DİDDGK, 15.3.2007, 2004/2182-353; DİDDGK, 17.10.2008, 2005/400-1801, (Kazancı BB).

gelir³³. Böyle bir *yapı* üzerinde, mülkiyet hakkının sağladığı yetkiler dairesinde tasarruf, artık olanaklı değildir³⁴. Detaylarına girilmeyecek olmakla birlikte öğretide, ruhsat iptali şeklindeki işlemin, yıkım kararının bir ön işlemi olduğu; tek başına sonuç doğurmadığı; yıkım kararı³⁵ ile birlikte etkisini gösterdiği savunulmaktadır (m. 32/V)³⁶.

Ruhsat ve eklerine aykırı bir yapının imal ve inşa edildiğinin tespiti, kanunun 32. maddesinde düzenlenen bir seri idari işlemin ilk halkasını teşkil etmektedir (m. 32/I, c. 1). Bu tespitin ardından; kanunda “[y]apı mühürlenerek inşaat durdurulur.” hükmüne yer verilmiştir³⁷. Aykırılığın varlığına veya devamına göz yumulamayacağı gibi idarece değerlendirildiği şekliyle gerçekten bir aykırılığın olup olmadığının gereğinde yargı organlarınca *da* tespit edilebilmesi için mevcut durumun görülmesi, kayıt altına alınması ve zaman

³³ *Karş.* İnşaat ruhsatına uygun olarak tamamlanan ve yapı kullanma izni verilen binanın sonradan zemin katında ve bina cephesinde yapılan tadilatlar nedeniyle inşaat ruhsatının ve yapı kullanma izninin iptalinin mümkün olmadığına; ancak anılan tadilatların eski hâle getirilmesine karar verilebileceğine ilişkin bkz. D 6D., 12.4.2005, 2004/8321-2135 (**KALABALIK**, s. 1466-1467).

³⁴ *Ayrıca bkz.* HGK., 3.6.2009, 15-178/242 (Kazancı BB).

³⁵ Yıkım kararı, yapının fiziksel ve ekonomik varlığının ortadan kaldırılmasına yönelik olup bir imar yaptırımı olarak cezalandırıcı ve önleyici etkiye sahiptir. Yıkım faaliyeti, idarenin kolluk yetkisinin kullanılmasının bir sonucudur. Yıkımla birlikte imar düzenine aykırılık giderilmekte ve eski durumun yeniden tesisi sağlanmaktadır (**KALABALIK**, s. 1460, 1719). *Ayrıca bkz.* **YILDIRIM**, s. 119; **YASİN**, s. 9-10; **YAŞAR**, s. 284. *Karş.* **KULAK**, s. 251, 272. *Yazara göre* yaptırım olan, mühürleme veya idari para cezası kararlarıdır. Oysa yıkım kararı, bir *müeyyide* olarak değil; idari kolluk faaliyetinin bir gereği olarak alınmakta ve icra edilmektedir (*karş.* 5326 s. K. m. 16).

³⁶ **KALABALIK**, s. 1447, **YILDIRIM**, s. 119.

³⁷ Öğretide savunulduğu şekliyle *mühürleme işlemi*, yapının devamını durdurduğu için bir imar yaptırımı niteliğindedir; amacı, mal sahibini, yapının imar aykırılıklarını gidermek için zorlamaktır ve he ne kadar yıkım kararının bir ön işlemi olmakla birlikte tek başına bir yaptırım kimliğindedir (**KALABALIK**, s. 1471).

içinde değişmeksizin muhafaza edilmesi gerekir (*ayrıca bkz. m. 42/VIII; TCK m. 203/I*). Durdurma ve devamında mühürleme, anılan amaca hizmet eden tedbirlerdir³⁸.

Bu esnada idare³⁹, bir zabıt⁴⁰ düzenleyerek tespit ettiği aykırılıklar nedeniyle tesis ettiği durdurma/mühürleme eylem ve iradesini, kayıt altına alır. Yapılacak tespit işlemi bakımından yapının ruhsatsız olması ile ruhsatlı olmakla birlikte ruhsat ve eklerine aykırı unsurlar taşınması arasında bir fark bulunmamaktadır. Zabıt unsuru, söz konusu idari işlemin *adeta* bir şekil şartına⁴¹ bağlandığını ortaya koymaktadır. Kanunda ifade edildiği şekliyle (m. 32/II) “*yapı tatil zaptı*”, sadece inşaatın/imalâtın idarece durdurulduğunu tevsik etmekle kalmamakta ama aynı zamanda bu iradenin, dış dünyaya yansıyan hâli olan idari işlemin muhatabına (yapı sahibine) tebliği için *de* gerekli olmaktadır. Öte taraftan, mühürlemek suretiyle yapının inşasının/imalinin durdurulması, yapı sahibini, yapının imar mevzuatına aykırılıklarını gidermeye zorlamak amacı taşıdığından;

³⁸ Ruhsat alınarak başlanan ve tamamlanan, ruhsatının iptal edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge de bulunmayan inşaatın, *ruhsata aykırılığı tespit edilmeden* ya da *ruhsatı iptal edilmeden*, sadece dayanağı imar ve parselasyon planı iptal edildiği gerekçesiyle durdurulmaması gerekeceğine ilişkin bkz. D 6 D., 22.12.2004, 2003/2434-6885 (**KALABALIK**, s. 1467-1468).

³⁹ Yapı tatil tutanaklarının, yapı yerinde *filen* kimler tarafından tanzim edilmesi gerektiği ile ilgili tartışma için bkz. **KULAK**, s. 265; *Fen elemanları* şeklindeki vasıflandırma için bkz. D 6D., 7.4.2010, 2008/5174-3473 (**KULAK**, s. 260, 267, dn. 42).

⁴⁰ Kanunda yer almamakla birlikte öğretide, *yapı tatil tutanağı* ile *yapı tespit tutanağı* ayrımı yapılmakta olup hâlihazırda imali/inşası devam eden yapılar için *yapı tatil zaptının* tanzimi gerekirken; tamamlanmış yapılar bakımından ancak *yapı tespit tutanağının* tanzim edilebileceği belirtilmektedir. Zira sonuncusu için durdurulabilecek/tatil edilebilecek bir imalat artık bulunmamaktadır (**KULAK**, s. 268). *Yazar*, devamında, *yapı tespit tutanağının* tanzimiyle herhangi bir inşaatın durmaması veya hukuki hayatta bir etkinin gündeme gelmemesi nedenleriyle söz konusu idari işlemin ancak ilgili encümen (belediye ya da il) kararı ile birlikte dava konusu edilebileceği görüşündedir. *Karş.* dn. 14.

⁴¹ İdari işlemlerde şekil şartı için bkz. **ERKUT**, s. 29; *karş.* **GÖZLER**, C. I, s. 830.

aykırılık fiilen ve somut olarak nereye ilişkin olursa olsun, yapının sadece bir bölümü değil; tümü için geçerlidir⁴².

Yapı tatil zaptının içeriğine, en azından ilgili kanun özelinde, bir açıklık kazandırılmamıştır (*karş.* AY m. 40/II). Oysa yapı tatil zaptının usûlünce tanzimi ve tebliği, mülkiyet hakkının kamusal sınırlarını çizerek müeyyilendiren hükmün ağırlık merkezidir⁴³. Her ne kadar kanunda bir açıklık olmamakla birlikte yapı tatil zaptında, ruhsata aykırılıkların somut ve ayrıntılı bir biçimde vurgulanmasının zorunlu olduğu kabul edilmektedir⁴⁴. Bu nedenledir ki, zaptı fiilen tanzim edenlerin uzman personel (örneğin fen memurları) olmaları gerektiği; aksi hâlde, bu zapta dayanılarak tesis edilen diğer işlemlerin de sakatlanacağı açıktır⁴⁵. Bundan başka, yapı tatil zaptında yer alması gerekenler bakımından iki husus, öğretilde, ön plana çıkarılmaktadır: i) *Ruhsata uygun hâle getirilmesi mümkün olan yapıların*⁴⁶ verilen süre içinde ruhsata uygun hâle getirilmesi yoksa kanunda öngörülen yaptırımların uygulanacağı ihtarı; ii) yapı tatil zaptının yapı üzerine asıldığı ve bir nüshasının muhtara bırakıldığına ilişkin bilgi⁴⁷.

⁴² ZEVKLİLER, s. 259, YILDIRIM, s. 81, KALABALIK, s. 1472. Buna karşın ruhsat ve eklerine aykırılık, *binanın bağımsız bir bölümüyle* ilgili ise sadece bu kısım mühürlenir. Bu hâlde binanın tamamı mühürlenmez. Lâkin mühürlemek suretiyle *inşaatın* durdurulması, yapının sadece bir bölümü için değil; tamamı için geçerli olur (ERGEN, s. 604).

⁴³ D 6D., 23.01.2004, 2002/3582-394, (KALABALIK, s. 1477).

⁴⁴ İdarece düzenlenen yapı tatil tutanağında, *ruhsata aykırılıkların somut ve ayrıntılı olarak düzenlenmesi gerekeceğine* ilişkin bkz. DİDDGK, 5.5.2005, 2004/2530-1121; aynı yönde bkz. D 6D., 9.12.1993, 560/5290, (KALABALIK, s. 1469, 1483; KULAK, s. 269; YAŞAR, s. 269).

⁴⁵ ERGEN, s. 601.

⁴⁶ D 6D., 15.5.1992, 1991/2016-2199, (KALABALIK, s. 1488).

⁴⁷ D 6D., 11.5.2005, 2003/6322-2725; D 6D., 20.11.2006, 2004/4906-5387, (YASİN, s. 69, dn. 42, 43; Kazancı BB); D 6D., 11.5.2005, 2003/6322-2725, (KALABALIK, s. 1476). "... günlü, yapı tatil tutanağının... yapı yerine asılmadığı ve bir örneğinin de muhtara bırakılmadığı anlaşıldığından... yasa hükmü uyarınca tanzim olunmayan yapı tatil tutanağına dayalı olarak tesis edilmediği anlaşılan dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır..."

Sözü edilen ikinci husus bakımından mesele, yazıldığı kadar açık ve tatminkâr değildir⁴⁸. Zira kanun hükmüne göre mühürleme/durdurma şeklinde tesis edilen idari işlemin muhatabınca (yapı sahibince) öğrenilmesi, bilinmesi, kanunda ancak şu yolla mümkün görülmüştür:

“Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine aşılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır. Bu tebligatın bir nüshasında muhtara bırakılır.”⁴⁹
[vurgu eklenmiştir]

[vurgu eklenmiştir], D 6D., 7.4.2010, 2008/5174-3473 (KULAK, s. 270, dn. 52). Karara konu yapı tatil zaptı, *anlaşıldığı kadarıyla* anılan kanuni gerekliliklerle ilgili bir kayıt içermemektedir. *Oysa asıl sorun*, uyumsuzluk konusu yapı tatil zaptının söz konusu kanuni gerekliliklerin yerine getirildiğine ilişkin kayıtları içermesine *rağmen* yine de ve fiilen bunların hayata geçmemesi/gerçekleşmemesi hâlinde ne yapılabileceği veya bir başka açıdan, yapı tatil zaptının *salt* gereken kayıtları içermesiyle muhatabın her hâlükârda bilgilendirilmiş olduğundan bahsetmenin mümkün olup olmadığıdır. Eş deyişle yapı yerine asıldığı kaydı içeren bir yapı tatil zaptı ile (*hatta bu durum idarece fotoğraflandırılmışsa da*) muhatap her hâlde bilgilendirilmiş olmakta mıdır?

⁴⁸ Karş. YASİN, s. 68.

⁴⁹ Bu tebligat usûlünden başka bir yöntemin takip edilemeyeceğine ilişkin bkz. YAŞAR, s. 269. Karş. “...Yasanın bu hükmüyle amaçlanan, ilgilinin imar mevzuatına aykırı inşaatı hakkında bir yıkım işlemi tesis edileceğinden haberdar olması bunun, mevzuata uygun hale getirilmesi veya yasal yollara başvurusu imkanını sağlamaktadır....Dava konusu olayda, binaya ruhsatsız ilave yapıldığının tespit edildiğine dair, 6.11.1988 günlü tutanakta davacının imzadan imtina ettiği şerhi düşülmüş olduğuna göre, yıkım kararından haberdar olduğu, dolayısıyla yasanın yukarıda belirtilen amacına uygun bir tebligatın yapıldığı açık olduğundan idare tarafından tebligat yapılmadığından bahisle işlemin iptal edilmesi yolundaki idare mahkemesi kararında isabet görülmemiştir.” [vurgu eklenmiştir], D 6D., 15.4.1992, 1990/1641-1546 (Kazancı BB). Kulak, anılan hükümle ilgili değerlendirmesinde, “[u]sûlüne uygun bir yapı tatil tutanağı düzenlendikten sonra İmar Kanunu’nun 32. maddesine göre *bu tutanağın ilgiliye tebliğ edilmesi, ilgili kişiye ulaşamıyorsa yapıya asılarak bir örneğinin muhtara bırakılması sağlanarak yapı tatil tutanağının tebliğ edilmiş sayılmasının sağlanması gerekmektedir.*” [vurgu eklenmiştir] şeklinde bir sonucuna varmıştır (KULAK, s. 269). Oysa kanunda böyle derecelendirme yoktur. İdarenin öncelikle –herhâlde 7201 sayılı kanun hükümlerine göre- ilgiliye tebligat

Buna karşın yapı tatil zaptının ayrıca muhatabınca (yapı sahibince) imzalanması, şart değildir⁵⁰. Esasen zaptın bir örneğinin muhtara bırakılmamasının dahi tebligatı tek başına usûlsüz kılmadığı kabul edilmiştir⁵¹. İlgili idarece tespit edilen aykırılığın giderilmesi yönünden tanınacak sürenin başlayabilmesi, tabiatı gereği böyle bir faaliyetten ve neticesinde tesis edilen idari işlemde yapı sahibinin haberdar olmasını gerektirir. Eş deyişle kanunda öngörülen sürede aykırılığı gidermek bakımından kendisine imkân tanınmış kişinin bu haktan istifadesi, yine böyle bir işlemde ancak haberdar olmasıyla mümkündür. Kaldı ki, sözü edilen tebligat *metodu*, yıkım kararı yanında ayrıca mühür bozma suçunun işlenebilmesi bakımından da önem arz etmektedir⁵².

Tanınan mehilden önce yıkım kararının alınması, nasıl mümkün değilse böyle bir sürenin işlemeye başlayabilmesi ve muhatabın

yapacağı; ancak *kişiyeye ulaşamıyorsa* İmar Kanunu'nun 32/II. maddesi hükümlerine müracaat edebileceği şeklindeki sıralama ve sınırlama, kanunun açık lafzına aykırı bir sonuçtur. Kaldı ki, *ilgiliye ulaşamaması* ile neyin anlatılmak istendiği de hukuken muğlaktır. Zira 7201 s. K. hükümlerinin tatbiki neticesinde, tebligat her hâlükârda yapılır yahut yapılmış sayılır. O nedenle Tebligat Kanunu hükümlerinden sonra muhataba ulaşmak adına, kullanılacak ve kullanılması gerekecek başkaca bir kural yahut usûl bulunmamaktadır.

⁵⁰ D 6D., 20.11.2006, 2004/4906-5387, (KALABALIK, s. 1476); YILMAZ, s. 402.

⁵¹ D 6D., 12.5.1992, 1991/2069-2139 (KALABALIK, s. 1484); YILMAZ, s. 403-404. Karş. "...uyuşmazlık konusu yerde ruhsatsız yapı yapıldığı ... günlük tutanakla tespit edildiği ve yasal süresi içerisinde ruhsat başvurusunda bulunulmadığı gibi ruhsata aykırılığında giderilmemesi üzerine dava konusu belediye encümeni kararının tesis edildiği anlaşılmaktadır...İmar mevzuatı uyarınca, ... idare tarafından ruhsatsız yapının tespit edilmesi üzerine tespiti ilişkin tutanağın yapı yerine asılması, bir nüshasının da muhtara bırakılması suretiyle ilgisine tebliğ edilmiş sayılacağı, *yapı sahibinin tutanağı imzalayacağına dair bir hükme yer verilmediği*, her ne kadar davacı, tutanağın yapıya asılmadığını iddia etmekte ise de *muhtara bırakıldığıının sabit olması karşısında* tebligat şartının yerine getirilmiş olduğu...", [vurgu eklenmiştir], D 6D., 20.11.2006, 2004/4906-5387 (Kazancı BB).

⁵² YAŞAR, s. 270. Karş. dn. 20. Ayrıca bkz. YILMAZ, s. 399.

kendisine kanunen tanınmış imkândan yararlanabilmesi için de sözü edilen bilgilendirme faaliyetinin hiçbir tereddüde yer vermeyecek açıklıkta olması gerekir. Oysa “yapı yerine asılması”⁵³ biçiminde gerçekleşecek böyle bir tebligat faaliyetinin, mülkiyet hakkının kullanımına idarece müdahale sonucunu doğuran durdurma/mühürleme şeklindeki işlemin arz ettiği önem ve vahamet karşısında, tatminkâr olmadığı açıktır. Yıkım kararının tebliği hakkında, tıpkı yapı tatil zaptının tebliğinde olduğu gibi özel bir hüküm bulunmayıp idare hukuku yönünden geçerli, ana ilkenin ve dolayısıyla Tebligat Kanunu ile ilgili mevzuat hükümlerinin uygulandığı hatırlandığında; mühürleme/durdurma işlemi için hangi gerekçeyle özel bir düzenlemeye gidildiğini de anlamak güçtür (karş. 6785 s. K m. 19⁵⁴).

Hemen belirtmek gerekir ki, hukuka aykırılığın yerinde tespiti ile fiilen ve derhâl men’ini; bu tespit üzerine gereken idari kararların alınarak muhatabının haberdar edilmesinden ayırt etmek gerekir. En azından *mülga* 6785 s.K. döneminde, böyle bir ayırımın itinayla

⁵³ KULAK, s. 270.

⁵⁴ 1956 tarih ve 6785 sayılı mülga İmar Kanunu’nun 19. maddesi şu şekildeydi: “Ruhsatiye ve eklerine aykırı olduğundan veya ruhsatsız başlamış bulunmasından dolayı bu kanuna göre durdurulması lazımgelen yapıların o andaki *inşaat durumu*, *belediye fen adamları* bunların bulunmadığı yerlerde belediyece hariçten memur edilmiş veya edilecek *sair ehliyetli kimseler tarafından zabıtlarla tesbit edilerek* birer nüshası mal sahibi ile mesul fen adamına, bir nüshası da belediye reisliğine verilir. *Alakalıların bulunmama-ları veya zaptı tebellüğ etmek istememeleri halinde, ruhsatıyede yazılı kanuni ikametgahlarına posta ile yollanır. Ruhsatıyesiz yapılarda ise alakalıların bulunmaması halinde mutat usullerle ilanen tebligat yapılır.*” [vurgu eklenmiştir]. Hüküm, iki yönüyle önem arz etmektedir: İlk husus, zaptın ancak kimler tarafından tanzim edilebileceğine ilişkin açıklıktır. Bu düzenlemenin bugün için de yol gösterici olması beklenir. İkinci husus ise tebligat usûlüdür. Zaptın tanzimi esnasında, huzurda ve elden, tebliğin yapılamaması hâlinde (karş. YILMAZ, s. 402), ruhsatta yazılı adrese posta ile tebligat yapılacaktır ki, bunun da özellikle 1959 tarihinden sonra *artık* 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine tabi olduğunu düşünmek uygun olur (karş. KULAK, s. 270). Değinilen her iki husus bakımından da mülga kanunun, hâlihazırdaki kanunun 32/II. maddesine nazaran, hukuken daha ileride olduğunu kabul etmek gerekir.

yapıldığı görülmektedir. Mühürleme/durdurma işleminin *doğrudan* muhataplarının hak ve menfaatlerinin gözetimi için tebliğat *metoduna* özen göstermek gerekir. Durdurulan/mühürlenmiş inşaat/imalat nedeniyle *üçüncü kişiler* yönünden de bir takım sonuçların gerçekleşebilmesi için farklı bildirim usûllerinin icrasına girişilebilir. Ne var ki, yapıyla alâkalı bir kolluk faaliyetinin icrası sırasında, işlemin asli ve doğrudan muhataplarıyla -örneğin yapı sahibi, müteahhit ve fenni mesul- sair üçüncü kişiler, birbirlerinden farklı değerlendirilmelidir. En azından mülga kanun döneminde, doğrudan muhataplar bakımından bir farklılığın gözetildiği açıktır. Kaldı ki, icra edilen idari kolluk faaliyetinin konusu, yapı olmakla birlikte; beraberinde tesis edilen işlem(ler)in muhatabı, süjesi, kişidir. Hak ve sorumluluk/yükümlülük, kişiler üzerinde doğmaktadır. Öyle ise haktan istifade edecek veya sorumlu kılınacak *kişinin* (yapısı ve dolayısıyla) kendisi aleyhinde tesis edilen iş ve işlemde hiçbir tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta haberdar edilmesi beklenir. Bu yükümlülükten *kanımızca*, -en azından işlemin asli ve doğrudan muhatapları bakımından- sürdürülen faaliyetin *yapıyla* ilgili olması nedeniyle kaçılmaz.

Öte yandan ruhsat iptali/yıkım kararından önce yapı tatil zaptı ile somutlaşan inşaatın/imalâtın durdurulmasına yönelik iradenin/işlemin de *-sonrakinden bağımsız olarak-* iptali için de idari yargıda dava açmanın mümkün olduğu hatırlanırken⁵⁵; işleyecek olan süre, *sadece* hukuka aykırılığın ikmalî için özel olarak düzenlenmiş mehilden istifade için değil; *ama aynı zamanda* idari yargıda iptal davası açabilmek bakımından da önem arz etmektedir. Söz konusu tebliğat işleminin sıhhati, bir yandan mülkiyet hakkını öte yanda ise hak arama özgürlüğünü/dava açma hakkını güvence altına almaktadır. Kaldı ki, varlığından haberdar olunmamış bir (idari) müdahale karşısında, yargı mercileri önünde hak arama özgürlüğünün tüketilmesi de olası değildir.

⁵⁵ YASİN, s. 118; D 6D., 16.11.2005, 1641/5523, DD. S. 112, s. 194-196. Karş. KULAK, s. 266-268.

III. İmar Kanunu'nun 32/II. maddesinde Düzenlenen Tebligat Usûlünün Anayasaya Uygunluğu Sorunu

Hak arama hürriyeti, soyut bir hak olarak⁵⁶, Anayasanın 36/I. maddesinde düzenlenmiş olup⁵⁷ bu sayede, İHAS özelinde *de* benimsendiği şekliyle mahkemeye (adalete) ulaşma hakkı⁵⁸, yargısal bir temel hak olarak tanınmış ve güvence altına alınmıştır. Devlet, sadece adalet hizmetleriyle ilgili olarak kimi kalite standartlarını tesis ve temin etmekle değil; ama aynı zamanda bireylere adalete erişim imkânını da sunmakla yükümlüdür. Bu bağlamda, hak arama hürriyetinin *bir yanda* yargıya ulaşılabilirliğin sağlanması *öte yanda* da yargılama faaliyetinin içinde bulunan ilgililerin dinlenilmesi olmak üzere iki yönü bulunmaktadır⁵⁹. Gerçi İHAS'ın 6. maddesinde açıklıkla düzenlenmemiş olsa da⁶⁰ bu hak, anılan hükme tabiatı gereği dâhildir ve içeriğinde yer almaktadır. Aksi düşünceyi; eş deyişle hükümde sözü edilen güvencelerden gerçekten yararlanmayı mümkün kılacak olanın, yani hâkim önüne gelebilmenin/gidebilmenin de koruma altına alınmamış olmasını, açıklamak ve kabullenmek mümkün değildir⁶¹. Dava yoksa hakkaniyete uygun, aleni ve gecikmesizin dinlenilmekten de söz edilemez⁶².

Yine Anayasa'nın bu kez 40/I. maddesinde, anayasa ile garanti altına alınmış hakları ihlâl edilen herkese, yetkili makama, gecikmeksizin başvurabilme imkânının sağlanmasını isteme hakkı (*şikayet hakkı*) tanınmıştır. Esasen bu husus, yargı mercilerine müracaat

⁵⁶ Hak arama hürriyeti, uyuşmazlığın çıkmasıyla birlikte somutlaşarak hukuki korunma talebine dönüşür (ÖZEKES, *Temel Haklar*, s. 124).

⁵⁷ ÖZEKES, s. 29, 30.

⁵⁸ *Ayrıntısı için bkz. İNCEOĞLU*, s. 105.

⁵⁹ BUDAK, s. 6.

⁶⁰ İNCEOĞLU, s. 106. Ayrıca bkz. GÖLCÜKLÜ, s. 207.

⁶¹ GÖLCÜKLÜ/GÖZÜBÜYÜK, s. 277-278. Ne var ki, hukuki korunma talebi, hakkı ihlâl edilene yönelik, yani bir anlamda tek taraflıyken; adil yargılanma hakkı, uyuşmazlığın her iki tarafını da ilgilendirmektedir (PEKCANİTEZ, s. 37-38).

⁶² İNCEOĞLU, s. 107; özellikle bkz. *Golder v. UK*, 21.02.1975, Series A, N. 18 1 EHRR 524, §35.

hakkının üstünde ve ondan daha genel bir hak olarak ayrıca korunmuş ve düzenlemeye kavuşturulmuştur⁶³. Aynı durum, İHAS özelinde de geçerlidir. Ne var ki, İHAS m. 6 hükmünü, içerdiği mahkemeye başvuru hakkı bakımından; 13. madde hükmüne göre, özellikle sağladığı başkaca güvenceler sebebiyle hem daha kapsamlı hem de *lex specialis* olarak kabul etmek gerekir⁶⁴.

Mülkiyet hakkına yönelik kanunla da (AY m. 13; 35/II, III) olsa getirilmiş sınırlandırmaların idarece icrasında, bazı hukuka aykırılıkların gerçekleşmesi hâlinde, kişinin söz konusu hukuka aykırılığın ortadan kaldırılması için yetkili makama ve her hâlükârda yargı mercilerine başvuru hakkı vardır. Anayasamızda, idari eylem/işlemler özelinde ve onlara karşı, kişinin temel hak ve hürriyetlerinin korunmasıyla ilgili olarak üç özel *usûlî düzenleme* daha yer almaktadır: Anayasanın 125/I, c.1 maddesi hükmünde, yukarıda sözü edilen 36. madde hükmü yanında, ayrıca idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı da yargı yolunun açık olduğu düzenlenmiştir. Bu hakkın bir anlamda garantisi olan ve uygulamada tüketilmesini mümkün kılıp kolaylaştıran ikinci düzenlemeye göre ise (AY m. 125/III; aynı yönde bkz. 1961 AY m. 114/III)

“[i]dari işlemlere karşı açılacak davalarda *süre, yazılı bildirim* tarihinden başlar.” [vurgu eklenmiştir]⁶⁵.

İdari işlemler ve özellikle birel nitelikli olanlar bakımından anılan hükmün, başta kanun koyucu olmak üzere idare yönünden de bağlayıcı ve üstün olduğunda tereddüt yoktur (AY m. 11/I)⁶⁶.

İmar Kanunu'nun 32/II. maddesi hükmünde düzenlenmiş bildirim usûlünün-yönteminin anılan son Anayasa hükmü karşısın-

⁶³ Ayrıca bkz. ÇINAR, s. 74; ÖZEKES, *Temel Haklar*, s. 124.

⁶⁴ İNCEOĞLU, s. 109. Ayrıca bkz. GÖLCÜKLÜ/GÖZÜBÜYÜK, s. 393.

⁶⁵ 1961 Anayasasının 114/III. maddesi hükmü ise şu şekildeydi: “İdarenin işlemlerinden dolayı açılacak *dâvalarda süreaşımı, yazılı bildirim* tarihinden başlar.” [vurgu eklenmiştir].

⁶⁶ Karş. Tebellüğden imtina edildiğine ilişkin tutanağın yazılı bildirim yerine geçmeyeceğine ilişkin bkz. D 6D., 22.11.2004, 2003/1756-5882, DD, S. 109, s. 194-195.

daki değerine ve geçerliliğine geçmeden önce yine Anayasanın bu sefer 40/II. maddesi hükmüne değinmekte fayda vardır⁶⁷. Buna göre

⁶⁷ Hükmün özellikle “devlet işlemleri” şeklindeki vurgusundan, gerçekte ne anlaşılması gerektiğine ve aksi hâlde geçerli yaptırımın ne olduğuna yönelik eleştirisi için bkz. GÖZLER, C. I, s. 837-838. Ayrıca bkz. “...2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü” başlıklı 11 inci maddesinde, Anayasa hükümlerinin, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğu ifade edilmiş, “Hak arama hürriyeti” başlıklı 36 ncı maddesinde de, ... hükmüne yer verilmiş, Anayasanın “Temel hak ve hürriyetlerin korunması” başlıklı 40 ıncı maddesine 4709 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle eklenen ikinci fıkrada ise, ... düzenlemesi öngörülmüş, bu ek fıkranın gerekçesinde ise, “Bireylerin yargı ya da idari makamlar önünde sonuna kadar haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkan sağlanması amaçlanmaktadır. Son derece dağınık mevzuat karşısında kanun yolu, mercii ve sürelerin belirtilmesi hak arama, hak ve hürriyetlerin korunması açısından zorunluluk haline gelmiştir.” açıklaması yapılmıştır. Söz konusu düzenlemeler ve anılan gerekçenin birlikte değerlendirilmesinden; bireylerin yargı ya da idari makamlar önünde anayasal bir hak olan “hak arama hürriyetlerini” son derece dağınık mevzuat nedeniyle sonuna kadar kullanabilmelerini sağlamak ve kolaylaştırmak amacıyla, Devletin kurumları vasıtasıyla tesis edilen her türlü işlemlerinde, bu işlemlere karşı başvurulacak yargı veya idari makamların gösterilmesi, ayrıca sözkonusu başvurunun süresinin de belirtilmesi gerektiğinin bir Anayasal zorunluluk olduğu ve bu zorunluluğa Anayasanın bağlayıcılığı karşısında, yasama, yürütme ve yargı organlarının, idare makamlarının ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının uymakla yükümlü oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. ... Bu bağlamda, Devletin bir kurumu olan vergi dairesi tarafından düzenlenen ödeme emrinde de, ödeme emrine karşı başvurulacak kanun yolu veya varsa idari makamın ve başvuru sürelerinin gösterilmesi gerekmekte olup, bu gereklilik ise ilgili makamların takdirinde olmayıp, en üst hukuki norm olan Anayasanın bağlayıcılığının zorunlu bir sonucudur. Belirtilen Kanun hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden; Anayasanın yukarıda sözü edilen 40 ncı maddesinin ikinci fıkrası hükmüne uyularak düzenlenmiş olmak koşuluyla, bir ödeme emri tebliği üzerine 6183 ve 2576 sayılı Yasaların anılan hükümlerine göre Vergi Mahkemesi nezdinde dava açma süresinin 7 gün olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Yukarıda sözedilen Anayasal ve yasal kurallar karşısında, Anayasanın emredici kuralına rağmen, 6183 sayılı Yasanın 55 inci maddesinde bir ödeme emrinde bulunacak açıklamalar veya ibareler arasında ödeme emrine karşı yapılacak başvuru yeri ve süresinin öngörülmemiş olmasının, Anayasanın doğrudan uygulanabilirliği

“[d]evlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.” [vurgu eklenmiştir].

Bu normun da İmar Kanunu'nun 32/II. maddesinin yorumlanması ve icrasında dikkate alınması hâlinde (AY m. 11/I), elde edilecek ilk sonuç, yapı tatil zaptının içeriğiyle ilgili olacaktır. İnşaat ve imalâtın durdurulması karşısında, yapı sahibine, *bir yandan* tespit edilen aykırılığın izalesi için mehil tanınırken *öte yandan* da anılan anayasa hükmü gereği, söz konusu idari işleme karşı başvuru-

tartışmasının yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Kural olarak Anayasa hükümleri doğrudan uygulanacak hükümler olmayıp, Anayasada öngörülen düzenlemelere ilişkin olarak uygulama ile ilgili kanunların çıkarılması gerekir. Ancak Anayasanın ayrıntılı biçimde düzenlediği konularda uygulama kanunu çıkarılması gerekmediği gibi, mevcut kanunda Anayasaya uygunluğu sağlayacak değişiklik yapılması gerekiyorsa bu değişikliğin yapılması beklenilmeden ayrıntılı Anayasa hükümlerinin doğrudan uygulanacağı kabul edilmektedir. ... Bu nedenle, Anayasanın 40 ncı maddesinin ikinci fıkrası, ayrı bir yasal düzenlemeyi gerektirmeyen, doğrudan uygulanabilir nitelikte bir kural olup, öncelikle uygulanma zorunluluğu vardır.... ödeme emrine karşı dava açılması halinde yetkili mahkemenin İstanbul Vergi Mahkemesi olduğu belirtilmesine karşın, dava açma süresine ilişkin bir bilgiye yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu durum ise, Anayasanın 40 ncı maddesinin ikinci fıkrasına ilişkin gerekçesinde de belirtildiği gibi, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkındaki Kanunda, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulu Hakkındaki Kanunda yer alan dava açma süreleri ve bunlara ilişkin diğer özel düzenlemeler dikkate alındığında, son derece karışık olan mevzuat karşısında bireylerin hak arama, hak ve hürriyetlerin korunması açısından öngörülen zorunluluğa uyulmadığını göstermekte, dolayısıyla, Anayasanın 36 ncı maddesinde öngörülen hak arama hürriyetini sınırlayıcı bir sonuç doğurmakta ve Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin korunmasını düzenleyen 40 ncı maddesine açıkça aykırılık oluşturmaktadır. Bu nedenle, özel yasında yer alan düzenleme gereği tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde dava açılması gereken ödeme emirlerinin içeriğinde, bu bilgiye yer verilmemiş olduğundan, bu ödeme emirlerine karşı açılan davada, anılan Anayasa hükmü karşısında dava açma süresinin geçirildiğinden söz edilmesine olanak bulunmamaktadır...” [vurgu eklenmiştir]. D 4D., 13.11.2006, 2005/2134-2156 (Kazancı BB).

labilecek kanun yolları ve mercileri, süreleriyle birlikte gösterilmelidir. Şu halde, Anayasanın 40/II. maddesi hükmünün, esasen Anayasa'nın 125/I ve 36/I. (dolayısıyla 40/I) maddelerinde düzenlenen hakları, idari işlemler özelinde hayata geçirdiği ve onlara etkinlik kazandırdığı açıktır⁶⁸.

Böylece yapı tatil zaptının tanzimiyle yapı sahibi, kendisine Anayasa hükmü gereği yazılı yapılmak zorunda olan bildirim⁶⁹ neticesinde, gerek idarenin tespit ettiği aykırılıkları, çalışmaya başlayan süre içinde gidermek gerekse ve aksi kanaati taşıması durumunda aynı zabıt içinde kendisine doğru⁷⁰ bir biçimde gösterilen kanun

⁶⁸ “...Anayasanın yukarıda sözü edilen 40 ncı maddesinin ikinci fıkrası hükmüne uyularak düzenlenmiş olmak koşuluyla, bir ödeme emri tebliği üzerine 6183 sayılı Kanun uyarınca ödeme emirlerine karşı dava açma süresinin 7 gün olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır...Anayasanın 40. maddesinde öngörülen yükümlülüklerin idare tarafından yerine getirilmediği dikkate alındığında, davacıya yapılan tebligat üzerine açıldığı anlaşılan davada, gözönünde bulundurulacak dava açma süresinin 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. maddesindeki genel dava açma süresi olduğu...” D 14 D., 4.4.2012, 2011/11567-2376 (Kazancı BB); “...dosyada bulunan ... ödeme emrinde, bu işleme karşı başvurulacak yargı mercii veya idari makamın ve başvuru süresinin gösterilmediği saptanmaktadır... dolayısıyla, Anayasanın 36'ncı maddesinde öngörülen hak arama hürriyetini sınırlayıcı bir sonuç doğurmuş ve Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin korunmasını düzenleyen 40'ıncı maddesine açıkça aykırılık yaratmıştır...”, [vurgu eklenmiştir], DVDDGK, 25.1.2012, 2009/173-19 (Kazancı BB).

⁶⁹ Yükümlünün hak ve menfaatlerini ilgilendiren bir idari işlem tesis edildiğini, işlemin ayrıntılarıyla açıklandığı yetkili makamlarca yapılacak yazılı bildirim dışında başka yollarla öğrenmiş olması üzerine açılan davada, usûlüne uygun tebligat yapılmadıkça dava süresi işlemeye başlamayacağından; işleme ittila tarihinden söz edilerek davanın süre aşımı yönünden reddinde isabet bulunmadığına ilişkin bkz. D 6D., 21.3.1988, 87/1369-416, DD, S. 72-73, s. 369.

⁷⁰ “...Somut olayda; ...ödemeye emrinde itiraz yolu olarak iş mahkemelerine dava açılacağı ihtarında bulunulmayıp, aksine sadece vergi itiraz komisyonundan bahseden 6183 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı ihtarında bulunması; Kurumun davacının itirazını usûl yönünden reddederek itiraz mercii iş mahkemeleri olması gerektiği yönünde kanun yollarını açıkça gösterici işlem tesis etmeyip, bir anlamda davacıyı yanıltıcı şekilde itirazını esastan inceleyerek reddine karar vermesi karşısında; davacının hak

yollarına ve mercilere yine işlemeye başlayan sürede⁷¹ başvurabilmek bakımından seçim hakkına sahiptir.

Anayasa gücünde olmamakla birlikte 2577 sayılı İYUK'un 7/II. maddesi bakımından da dava açma sürelerin (yapı tatil zaptı gibi idari uyuşmazlıklara konu birel işlemler bakımından) yazılı bildirim yapıldığı tarihi izleyen günden itibaren işlemeye başlayacağı, düzenlenmektedir (*aynı yönde bkz. İYUK m. 8/I*)⁷². Sonraki ve özel kanun olan İmar Kanunu'nun 32/II. maddesinde yer alan "*asılmasıyla... tebliğ edilmiş sayılır*" biçimindeki hükmün, başta Anayasa olmak üzere İYUK'da yer alan diğer hükümler ışığında yorumu, geçerlilik üzerine yapılacak tartışmalara yol gösterecektir.

Anayasa ve takiben İYUK m. 7/II, a hükmünde geçen (AY m. 125/III) "*yazılı bildirim*" şartıyla gerçekte neyin düzenlendiği sorusuna verilecek cevap, çalışma konumuz yönünden son derece belirleyici olacaktır. Öğretide Gözler⁷³, anılan hükümle ilgili değerlendirmesinde,

"[g]erek Anayasamız (m.125/3), gerekse İdari Yargılama Usûlü Kanunu (m.7/2-a) "*tebliğ*" yerine "*yazılı bildirim*" terimini kullanmaktadır. "*Tebliğ*" yerine belki sadece bildirim denebilir; ama "*yazılı bildirim*" denemez. Çünkü tebliğ, maddi bir ameliyedir; bir fiildir.

arama özgürlüğünün zedelendiğinin ve Kuruma ödeme emrinin tebliğinin ardından yaptığı başvurunun hatalı mercie (görevli olmayan yere) yapılan başvuru ve dolayısıyla sonrasında açtığı davanın 7 günlük süresi içerisinde açılmış bir dava olarak kabulü gerekir...", [vurgu eklenmiştir], 10 HD., 1.3.2012, 2010/7983-3612 (Kazancı BB).

⁷¹ İşlerin yürütülmesinin sözlü emirle ertelenmesinin dava açma süresini ihya etmeyeceğine ilişkin bkz. D 5D., 11.6.2004, 2003/5993-2832, DKD, S. 6, s. 140-142.

⁷² Dava açma süresinin hak düşürücü olduğuna ve mücbir sebeple de olsa durmayacağına ilişkin bkz. DVDDGK, 14.11.1986, 18/20, DD. S. 66-67, s. 154; İdari yargılama hukukunda dava açma sürelerinin, kamu düzeniyle ilgili olduğuna ve hak düşürücü süre niteliği taşıdığına; ancak yasada öngörülen hallerde sürenin uzayıp duracağına ve kesileceğine ilişkin bkz. DİDDGK, 27.3.1998, 96/768-164, DD, S. 97, s. 76. Ayrıca bkz. YILMAZ, s. 398.

⁷³ GÖZLER, C. I, s. 1050, dn. 20.

Yazılı olan şey, maddi ameliye değil, bu ameliyeye konu olan idarî işlemdir. İdarî işlemin metninin ilgili kişiye verilmesi demek olan tebliğ nasıl olacak da yazılı olacaktır? İdari işlemin metni ilgili kişiye verilince bu kişiye bir alındı kağıdının (makbuzunun) imzalatılması yazılılık demek değil, tebliğ için bir ispat şartıdır. Dolayısıyla “yazılı bildirim” tamlamasındaki “yazılı” sıfatı aslında “bildirim” kelimesini değil, bu bildirim konu olan “işlemi” nitelendirmektedir. O nedenle belki “yazılı işlemin bildiriminden” bahsedilebilir; ama doğrudan “yazılı bildirimden” bahsedilemez.”

sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda,

““tebliğ” idari işlemin kişisel olan bir şekilde ilgililere duyurulması işlemidir. Tebliğ işlemi, idarî işlemin metninin ilgiliye verilmesi veya posta yoluyla gönderilmesi suretiyle olur. Tebliğin ispatı için idarenin, ilgili kişiye işlemin metnini aldığı yolunda bir kağıda imza attırması gerekir. İşlemin metni posta yoluyla gönderilmiş ise, mektubun “iadeli” gönderilmesi; alındığında “alındığı kağıdının” alıcıya imzalatılması gerekir.⁷⁴”

Öncelikle Tebligat Kanunu’nun hem yürürlükte olduğu bir dönemde ve hem de kapsamı dikkate alındığında (Teb. K. m. 1); idari işlemlerin *-memur vasıtasıyla-* elden tebliği dışında, posta yoluyla gönderilmesinde, yukarıda önerilen usûlün (iadeli taahhütlü mektup) kabulü mümkün olmadığı gibi kanuna da açıkça aykırıdır. Savunulduğu şekliyle yapılan tebligat, ilgili mevzuat dikkate alındığında; yoklukla malûldür⁷⁵.

Öte taraftan Anayasa’nın 125/III. maddesiyle düzenlenen hususun gerçekte neye ilişkin olduğu konusu, temel ayrışma noktamızdır. *Kanımızca*, hükmün, özellikle sistematik yorumu sonucunda, idari işlemin şeklini düzenlemiş olmasını beklemek, mümkün gözükmemektedir. İdari işlemler yönünden belli bir şekil şartının geçerli olup olmadığı ve bunun anayasal düzeyde temellendirilip temellendirilmediği, bir başka tartışmanın konusu olmakla birlikte⁷⁶; en

⁷⁴ GÖZLER, C. I, s. 1050.

⁷⁵ MUŞUL, s. 37

⁷⁶ İdari işlemlerde şekil unsuru ve hatta istisnaları için bkz. GÖZLER, C. I, s. 830, 831; karşı. ERKUT, s. 29

azından AY m. 125/III hükmünün bunu düzenlemediği, sistematik yorum yanında lafzen de açıktır. Zira anayasa normlarında, madde kenar başlıkları, madde metnine dâhil değilse de (AY m. 176/II); “Yargı yolu” kenar başlığı altında ve sadece usûlî hükümler barındıran bir düzenlemede, -şekil şartı gibi- esasa dair bir konunun düzenlenmesi, beklenemez.

İlgili normun ele aldığı ve düzenlemeye kavuşturduğu konu, genel olarak *süre*; daha özelde ise dava açma süresi ve bunun nereden itibaren işlemeye başlayacağıdır. Sürelerin (dava açma süresinin) işlemeye başlamasıyla ilgili bir meselede, düzenlenenin, (idari) işlemin kendisi değil; lâkin muhatabına nasıl -hangi metotla- bildirileceği olduğunu kabul etmekten başka tutarlı yol yoktur. Kaldı ki, bir idari işlemin içermesi gereken kayıtlara; dolayısıyla şekline, yine Anayasa tarafından müdahale edilmiştir. Ne var ki bu, Anayasa'nın 40/II. maddesi hükmüne ait bir husustur ve en azından anılan hükmün gereğinin yerine getirilip getirilmediğinin denetimi yönünden yazılılık esastır. Oysa Anayasa m. 125/III hükmünün konusu, işleyecek süreler ve bunların hangi andan itibaren başlayacağı olup *yazılılık*, artık bildirim usûlünün bir sıfatı ve niteliği olarak ayrıca düzenlenmiştir.

Bu sistematik ve lafzi yorum yerine amaçsal yorum takip edilecekse o hâlde şu hususları, öncelikle tespit etmemiz uygun ve yerinde olur:

Sözlük anlamlarıyla ve gündelik kullanımları içinde ilgili kavramlar, sırasıyla *tebligat*, bildirim; *tebligatta bulunmak*, bildirim yayımlamak, bildirimden haberdar etmek, bildirim göndermek; *tebliğ*, bildirme, haber verme, bildiri; *tebliğ etmek*, bildirmek manalarına gelmektedir⁷⁷. Görüleceği üzere burada daha ziyade muhaptan yoksun, adeta tek taraflı bir kullanım şekli vardır ve faaliyetin kendisi tanımlanmak suretiyle *tebliğ* ile *bildiri*, birbirlerinin yerine geçerek kullanılmakta; ilgilinin haberdar edilmesine, tebligat veya tebligatta bulunmak denmektedir. Şu hâlde, tebligatla ilgili olarak gündelik kullanımda dahi öne çıkan özellik, tebliğin konusu, içeriği

⁷⁷ Türkçe Sözlük, s. 1927.

değil; bildirme eylemi, hâli veya yöntemi yani ilgisinin bir vesileyle haberdar edilmesidir. Anılan kavramın hukukî tanımına ise aşağıda ayrıca yer verilecektir. Ne var ki, hemen hatırlanacak bir diğer tanıma göre tebliğ (tebligat), “[h]ukukî bir mes’eleden (konudan) ilgili kimsenin, *haberdâr edildiğini* (haber aldığını, öğrendiğini) *gösteren ve yetkili makamın kanunî şekilde yaptığı tevşik (belgesi)dir.*⁷⁸” [vurgu eklenmiştir]. Böylece, yukarıda öğretilde, tebliğiyle ilgili aslında bir ispat şartı şeklinde söz edilen konu, hukuken kavramın içinde, tanımında kendisine yer bulmakta ve artık işlemin, muamelenin veya yöntemin asli/kurucu bir unsuru hâline gelmektedir. Zira tebligatın bir yandan bilgilendirme öte yandan ise *belgelendirme* şeklinde iki yönü bulunmaktadır. Tebligatın veya kullanıldığı şekliyle bildirim *yazılı* olmasından kasıt, onun burada da sözü edilen ve hukuken kurucu unsuru hâline *belgelendirme* yönüdür.

Yukarıda alıntısı yapılmış öğretilde de belgelendirme işlevinden söz edilmiş olmakla birlikte bu kurucu unsur, sadece bir ispat şartı olarak kabul edilmiş ve yazılılık şeklindeki tamlamanın tebliğin konusuyla ilgili olduğu ileri sürülmüştür. Oysa usûli bir mesele olan sürelerin hesabında, hakkında sürenin işleyeceği işlemin kendisinden ziyade, aleyhinde sürenin işlediği muhataba nasıl ulaştırıldığı veya öncelikle ulaştırılıp ulaştırılmadığı, çok daha büyük bir önem arz etmektedir. Anayasal düzeyde garanti altına alınan mesele, *kanımızca*, esasen idari işlemin kendisi değil; yargı denetimine açık idari işlemin ilgisine nasıl ulaştırılacağı ve dolayısıyla işleyecek sürenin hangi andan itibaren başlayacağını hiçbir tereddüde yer vermeyecek açıklıkla tespitidir⁷⁹.

⁷⁸ ŞENER, s. 774.

⁷⁹ “...bir işlemin ilgililerine tebliğinin, *işlemi yapan veya uygulamaya koyan makam tarafından yapılması gerektiğinden; davacılara, davaya davalı idare yanında katılanların vekili tarafından ihtarname şeklinde yapılan iadeli taahhütlü bildirim tebligat işlemi olarak kabul edilmesi mümkün bulunmadığından, davacılar tarafından açılan davada dava açma süresinin başlangıç tarihi olarak müdahil vekilince yapılan bildirim tebliğ tarihinin esas alınmasının hukuka aykırılık teşkil ettiği; davalı idare tarafından dava konusu düzenlemeye ilişkin belediye encümeni kararının adresleri bulunamayanlara 7201*

Bu açıklamalardan sonra beliren şu sorunun yanıtını da vermek gerekir: Şayet bildirim ile tebliğ özdeş ise ve belgelendirme işlevinin de anılan kavram içinde tabiatı gereği yer aldığı savunulacaksa neden anayasa hükmünde, haricen ve ayrıca yazılılık özelliğine vurgu yapılmıştır? Bu soruya iki farklı açıdan yanıt vermek mümkündür: *İlkinde göre*, düzenlenen husus, tebligat değil; *bildirimdir*. Bu hâliyle kavram, gündelik kullanımda geçtiği şekliyle kendisine düzenlemede yer bulmuştur. Bildirmek, haber vermek, duyurmak şeklindeki eylemlerin, farklı metotlarla gerçekleştirilmesi mümkündür. Böyle bir faaliyet için seçilen metot, anayasal düzeyde örneğin, *yazılılıktır*; sözlülük yani tefhim veya ilan değildir. Yazılılık sıfatı, söz konusu bildirim metodunu ifade eden ve diğerlerinden onu ayıran bir tamlamadır ve hukuken, *-bir yönüyle de olsa-* tebliğ kavramının karşılığını teşkil etmektedir⁸⁰.

Öte yandan idari işlemler özelinde bir farkın bulunduğu da görmek gerekir. Anayasa m. 125/III hükmüyle düzenleyici işlemlerden farklı olarak (*karş.* AY m. 91, 115, 124) ilgilisince dava konusu edilecek *-birel-* işlemler bakımından ilân yoluyla yayımın değil; mutlak surette belgelendirilmiş bir bildirim varlığı esas alınmıştır. Bu yolla öğretide sözü edilen ispat şartı, *aslında* anayasanın amir hükmü hâline gelerek tebliğ/bildirim faaliyetinin, ameliyesinin kurucu bir unsuru olmuştur⁸¹. Bir başka anlatımla, anılan anayasa

sayılı Tebligat Kanununun 28 inci ve 29 uncu maddeleri uyarınca ilan edilen tebliğ edildiği ve bu tebligatın dikkate alınması durumunda davacıların yasal süre içinde davalarını açmadıklarının anlaşılacağı ileri sürülmekte ise de; dosyanın incelenmesinden; davalı idarece ilan edilen tebligatın yapılabilmesi için 7201 sayılı Yasanın 28 nci maddesinde belirtilen şartların varlığını gösteren herhangi bir bilgi ve belgenin dosyaya ibraz edilemediği anlaşıldığından davalı idarenin iddialarına katılmanın mümkün bulunmadığı..." DİDDGK, 5.7.1996, 95/242-405, (Kazancı BB). *Ayrıca bkz. YILMAZ*, s. 399.

⁸⁰ *Ayrıca bkz. MUŞUL*, s. 43.

⁸¹ Yazılı bildirim yapılmış olmasına rağmen, yazılı bildirim yapıldığı belgelendirilmemiş ise ortada tebliğ olarak nitelendirilebilecek bir işlem yok demektir; şayet bir tutanak var ve fakat usûlüne uygun tanzim edilmişse o hâlde de *usûlsüz tebligattan* söz edilmekle birlikte bu kez de yazılmamış kayıtların ilişkin olduğu işlemlerin haricen (tutanak dışındaki delillerle) ispatı mümkün değildir. (*MUŞUL*, s. 59, 68).

hükümünün yaptığı vurgu, muhatabınca dava konusu edilecek idari işlem yönünden geçerli sürenin, ilan yoluyla yayımından veya her nasılsa ilgilinin ıttılından değil⁸²; istisnasız bir şekilde, ancak o işlem-muhatap için özel olarak belgelendirilmiş bir bildirimden itibaren işlemeye başlamasıdır⁸³. Bu hâlde yani birel işlemler özelinde,

⁸² **GÖZÜBÜYÜK/TAN**, s. 943, 946-947, 950-951. *Ayrıca ve özellikle bkz. İDDGK, 20.3.1992, 1991/10-68, DD, S. 86, s. 116; (Kazancı BB).*

⁸³ **GÖZÜBÜYÜK/TAN**, s. 941, 943. Anayasa Mahkemesi'nin sırasıyla 18.6.2013, 71/77 (RG. 26.7.2013, S. 28719); 22.11.2012, 132/179 (RG. 26.7.2013, S. 28719) ve son olarak 27.9.2012, 20/132 (RG. 26.7.2013, S. 28719) sayılı kararlarıyla Devlet İhale Kanunu'nun 32; Kamu İhale Kanunu'nun 42 ve yine Kamu İhale Kanunu'nun bu kez 65/, a. maddesi hükümleri iptal edilirken; "[m]ektubun postaya verilmesini takip eden yedinci gün, kararın istekliye tebliğ tarihi sayılır." veya "[i]adeli taahhütlü mektupla yapılan tebligatlarda mektubun postaya verilmesini takip eden yedinci gün, ... kararın istekliye tebliğ tarihi sayılır." şeklindeki hükümler, özellikle "...Kendilerinden kaynaklanmayan ve kendilerine kusur izafe edilmesi mümkün olmayan sebeplerle posta hizmetlerinde yaşanan bir gecikme sonucunda, kendilerine fiilen herhangi bir bildirim ve tebligat yapılmaksızın, haklarında alınan kararların tebliğ edilmiş sayılmasının, ilgililerin kazandıkları ihaleye ilişkin sözleşme yapmaları, Kanun'un 56. maddesi uyarınca ihaleye karşı itirazın şikayette bulunabilmeleri veya ihaleye karşı adli ya da idari makamlar nezdinde dava açabilmeleri gibi bazı hakların kullanılmamasına neden olacağı açıktır. Bir başka ifadeyle, ulaşmayan bir tebligat nedeniyle muhatabının Kamu İhale Kurumuna süresinde başvuru yapamaması, başvuru yapmış olsa dahi bu başvurunun süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilecek olması ve bu konuda açılacak bir davanın da yargı mercileri tarafından reddedilecek olması sonucunu doğuracaktır. Bu durum tebligatın muhatabının, kendisine izafe edilemeyen nedenlerle posta hizmetlerinde yaşanan gecikme sonucunda, tebligatın içeriğini ilgilendiren konuların esasına ilişkin iddialarını adli veya idari makamlar önünde hiçbir şekilde ortaya koyamamasına neden olacaktır. Dolayısıyla, itiraz konusu kural, kendilerinden kaynaklanmayan gecikmelere karşı kişilere yeterince koruma sağlamadığı için hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi kişilerin hak arama özgürlüğünün özünü de zedelemektedir." [vurgu eklenmiştir] biçimindeki gerekçeyle anayasa aykırı bulunmuşlardır. Kararlarda, Anayasa'nın 2, 13 ve 36. maddelerine göndermede bulunmuşsa da 40/II ve 125/III. maddelerinden hiç bahsedilmemiş olması dikkat çekicidir. Dayanılan gerekçeye özü itibarıyla katılmakla birlikte idari işlemlerin tebliğiyle *doğrudan* ilgili, anılan son iki hükümden gerekçede hiç bahsedilmemiş olması, *kanımızca* son derece yadırgatıcıdır. Gerçi her üç kararda da

bildirim/duyurma/haberdar etme usûlü/metodu, idarenin diğer düzenleyici işlemlerinden farklı olarak ilân yoluyla yayımı olamaz. Esasen bu durum, İYUK m. 7/IV hükmüyle de ayrıca kanuni bir temele oturtulmuştur.

İdari yargı özelinde geçerli hak düşürücü nitelikteki dava açma süresi, sürenin geçip geçmediğinin re'sen denetimini gerektirdiği gibi hak arama özgürlüğü yönünden ciddi ve ağır sonuçlar yaratabil-

“...Tebliğat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin, bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere kanuna uygun şekilde bildirim ve *bu bildirim usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir*. Usulüne uygun işlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğrularabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Usulüne uygun olarak yapılan tebliğat, Anayasa’da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir.” [vurgu eklenmiştir] denilmişse de iptal denetimine konu kanun hükümleri yönünden; söz konusu tebliğatlarda *belgelendirme* unsurunun bulunmaması şeklinde bir aykırılık olduğu sonucuna varılamamıştır. *Kanımızca* bu son aykırılık hâli, yazılı gerekçede sözü edilen husustan çok daha önceliklidir. Anılan eksiklik vurgulanmadığı takdirde; bu kez özellikle Kamu İhale Kanunu’nun 65/I, a bendi hükmüyle ilgili karada (27.9.2012, 20/132) yazılı, “...ihale sürecini takip imkanına sahip olan aday, istekli ve istekli olabileceklerin, bir ihale nedeniyle idareye başvurarak, teklif vererek veya ihale dokümanı satın alarak başlattıkları süreçte, Yasa’da belirtilen *imza karşılığı elden, elektronik ortamda veya faksla tebliğat yanında iadeli taahhütlü mektupla tebliğat yapıp yapılmadığını öğrenebilecek durumda olmaları karşısında itiraz konusu kuralla getirilen düzenlemenin, ilgililerin etkili bir başvuru yolunu tıkadığını veya güçleştirdiğini söylemek mümkün değildir*. “İtiraz konusu kuralın, 4734 sayılı Kanun’un 65. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı dört ayrı tebliğat yönteminden sadece iadeli taahhütlü mektupla tebliğat yapılabilenlerin bir şekilde kendisine tebliğat yapılmasından kaçınabilecekler için getirildiği açıktır. İhale sürecinin pürüzsüz işleyebilmesi ve öngörülen sonuçların elde edilmesi için, kötü niyetli kimselerin zorlayabilecekleri bir takım yasal boşlukların da kapatılması gerekir. Hukukun kötü niyetlileri koruması” düşünülemez. Kanun koyucunun diğer katılanların haklarını da gözetecek biçimde ihale sürecinin sağlıklı olarak işletilmesi amacıyla etkin bir itiraz ve dava yolu için böyle tedbirlere başvurmalarının takdir yetkisinde olduğu açıktır.” [vurgu eklenmiştir] şeklindeki muhalefet şerhi, dikkate çekici bir hâl almaktadır.

mektedir⁸⁴. Yargı mercilerine başvuru (AY m. 36/I, oysa *karş.* m. 36/II ve 37/I, II) bir haktır; mecburiyet değildir⁸⁵. Ne var ki, tanınan hakkı tükete(bile)cek kişinin, işleyecek süre içinde bu hakkını kullanarak kullanmadığının da denetimi gerekir. Hele ki, Anayasanın 40/II. maddesinde getirilen bilgilendirme ve yol göstermenin uygulamada bir değer ve etkinlik kazanabilmesi, sadece idari işlemin değil; ama aynı zamanda bildirim şeklindeki usûl işleminin de yazılılık şartına tabi tutulmasıyla mümkündür. *Bildirime yönelik faaliyetin kişinin bilgi ve hakimiyet alanına yönelik bir eylem olduğunda tereddüt yoktur.* Bireyin özellikle aleyhindeki iş ve işlemlerden haberdar olması, kendisi

⁸⁴ “...”Yazılı bildirim” kuralı, yönetilenlere, menfaatlerini ihlal eden nitelikteki işlemlerin idare tarafından açık ve anlaşılabilir bir biçimde duyurularak, bir yandan onlara bu işlemlere karşı idari yollara veya dava yoluna başvurmaları konusunda inceleme ve düşünme imkanı sağlamak, öte yandan gereksiz, belirsiz ve mükerrer başvurulara meydan vermemek amacını taşımaktadır. Bu nedenle, ilke olarak idarenin, işlemlerini ilgililere *yazılı olarak tebliğ etmesi* ve işlem idari yargı mercii önüne getirildiğinde de bu *yazılı bildirim belgesinin* dava dosyasına sunulması gerekir. Ancak bu kural; idarenin yazılı bildirim belgesini dosyaya ibraz edememesi halinde, idare mahkemesi hakiminin uygulamayı, uygulamanın sonuçlarını, dosyada mevcut bilgi ve belgeleri, dava konusu işlemin ve bununla ilgili diğer işlemlerin özelliğini değerlendirerek bunları yazılı bildirim karine olarak almasına ve belli bir tarihi yazılı bildirim yapıldığı en son tarih olarak kabul etmesine engel değildir. Her durumda yazılı bildirim belgesinin dosyaya sunulmasını gerekli görmek, kamu düzeninden sayılan ve idari istikrarı sağlamak amacını taşıyan “dava açma süresi” kurumunun çoğu kez işletilmemesine ve dava hakkının kötüye kullanılmasına yol açmak olur....Özellikle idarenin tesis ettiği işlemin doğrudan tarafı olmayan ve bu nedenle de idarece yazılı bildirim zorunluluğu bulunmayan ilgililerin, açacakları davalarda öğrenme tarihinin açıkça saptanabildiği durumlarda öğrenmenin yazılı bildirim karine alınması kamu düzeninin gereklerindedir...” [vurgu eklenmiştir], D. 8D, 30.2.2000, 1999/3912-2438 (Kazancı BB). Bu kararın 31.10.2001 tarih ve 4709 s. K ile Anayasanın 40. maddesine 2. fıkra olarak eklenen hüküm karşısındaki hukuka uyarlığı, tartışmaya açıktır. Ne var ki, varılan sonucun da “...idarenin tesis ettiği işlemin doğrudan tarafı olmayan ve bu nedenle de idarece yazılı bildirim zorunluluğu bulunmayan ilgililer...” için geçerli olduğu dikkate alınmalıdır. Anılan şartı taşımadan verilen bir diğer karar için *karş.* D. 5D., 26.6.1995, 1992/1623-2335 (Kazancı BB).

⁸⁵ YEŞİLOVA, s. 225.

aleyhinde işletilen süreler için de tabii bir zorunluluktur. Tam da bu noktada, Anayasanın 40/II. maddesiyle aslında bireyin, *sadece* aleyhindeki iş ve işlemlerden haberdar edilmesi değil; *ama aynı zamanda* örneğin böyle bir işleme karşı hangi sürede, nereye müracaat edebileceği konusunda da bilgilendirilmesi şart koşulmuştur. Bütün bu bilgilendirme faaliyetinin yapıp yapılmadığı, hak arama özgürlüğüne getirilen süreyle ilgili kısıtların doğru bir biçimde işletilip işletilmediğinin denetlenmesi sırasında ortaya çıkmaktadır. Bu yönleriyle Anayasanın gerek 40/II gerekse 125/III. maddesi hükümleri, *kanımızca* “...*kamu düzeninden sayılan ve idari istikrarı sağlamak amacıyla taşıyan “dava açma süresi” kurumu...*” yoluyla⁸⁶ hak arama özgürlüğüne getirilen sınırlamaların⁸⁷ hukuka uyarlığı bakımından idarece ödenmesi gereken bedeller olmaktadır.

Bu bağlamda, “...*yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır.*” şeklindeki hüküm (m. 32/II), Anayasanın özellikle 125/III. maddesinde, idari işlemler yönünden emredilen yazılı bildirim şartını ne ölçüde sağlamakta ve karşılamaktadır? Bir zaptın varlığı, idari işlemin yazılı olarak tesis edildiğini göstermekle birlikte, “asılmak” şeklindeki eylemin bu kez *yazılı bildirim* yerine geçtiğini iddia etmek ve düşünmek olası gözükmemektedir. Bu usûl, *olsa olsa bir tür* ilandır ve tebliğatın belgelendirme işlevini dahi karşılamaktadır. Kaldı ki, yapı yerine asılması biçimindeki bildirim metoduyla muhatabın/yapı sahibinin aleyhinde olduğunda tereddüt duyulamayacak böyle bir işlemeden her hâlükârda haberdar olacağını varsaymak yönünde, herhangi bir tecrübe kuralı olduğunu iddia etmek de güçtür. Özellikle inşa halindeki yapılar yönünden, yapı sahibinin her an yapı yerinde bulunduğunu veya bulunmasını gerektiğini düşünmek olası değildir; tecrübe kuralları ise tam aksi yöndedir⁸⁸. Günümüzde inşaat veya imalat sırasında, yapı yerinde bulunanların, yapı sahiplerinden ziyade pek çok kez müteahhitler olduğunu kabul etmek gerekir. İmar Kanununun yürürlüğe girdiği

⁸⁶ Ayrıca bkz. GÖZÜBÜYÜK/TAN, s. 932.

⁸⁷ Ayrıntısı için bkz. İNCEOĞLU, s. 118 vd, özellikle 131 vd.

⁸⁸ Ayrıca bkz. YILMAZ, s. 401, 402.

ne 1985 yılında ne de sonrasında, yapı yerine asılmakla yapı sahibinin kaçınılmaz ve doğal olarak söz konusu idari işlemde haberdar olacağını varsaymak, ancak söz konusu inşaat ve imalâtın bizzat ve bilfiil yapı sahibince yapıldığının veya imal edildiğinin düşünülmesiyle mümkündür ki, bunun da ne o tarihte ne de bugün için kabulü olanaklı değildir. Anılan bildirim şeklinin, hâlihazırda yapı kullanma izni almış (yani tamamen bitirilmiş m. 30/I) yapıların kimi cüzz'i kısımlarında gerçekleştirilen (lâkin ruhsat ve eklerine aykırı) imalâtlar için dahi kabul edilebilir bir sonuç olduğunu düşünmek, zordur. Böyle bir ilan metodunun kullanılmasını haklı veya zorunda kılacak herhangi bir nedenin de varlığı ispatlanmadıkça (*karş. İYUK m. 7/III; Teb. K. m. 28; Teb. Yön m.,48 vd*) ilk elden seçilen böyle bir yöntemin mülkiyet hakkı yanında, hak arama özgürlüğü üzerinde de ciddi ve son derece olumsuz bir etkisinin olacağı açıktır. Zira bu hâldeki (asmak şeklinde) bir ilan sonucunda, başkaca alınmış hiçbir tedbir de olmadan söz konusu idari işlemin, muhatabın hakimiyet (vukuf) sahasına, tereddütsüz bir biçimde dâhil olduğu söylemez⁸⁹.

Bu sırada, tebligatın bir nüshasının muhtarlığa bırakılacağını düzenlenmiş olması ise zaten kazai içtihat⁹⁰ zorunlu görülmemiş ve

⁸⁹ Hükmün dikkat çekici bir diğer yanı, tercih edilen yöntem neticesinde, söz konusu idari işlemin "... yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır" şeklindeki bir sonucu, beraberinde getirmesidir. Oysa böyle bir fiksiyon/varsayım neden ihtiyaç duyulduğunu anlamak güçtür. Zira, bu hükme muadil kabul edilebilecek ve aşağıda etraflıca değinilecek olan Tebligat Kanunu'nun 21/I, c.1 maddesinde, sadece "[i]hbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır." hükmüne yer verilmiştir (*karş. Teb. K. m. 7/a/IV; 20*). Kanunda (Teb. Kan m. 21/I) ve yönetmelikte (Teb. Y. m. 31, 32) ayrıca ve açıkça düzenlenmiş onca tedbirin ardından varılan yegane sonuç, yalnızca tebliğ tarihinin tespitine ilişkin olduğu hâlde (ki bu durumda kanun koyucunun, hâlâ yapılan tebliğ işleminden muhatabın fiilen de haberdar olduğuna yönelik bir sonuca varamadığı ve fakat bunu göze aldığı görülmektedir); İmar Kanunu'nun 32/II. maddesiyle tercih edilen ve sadece asılmak şeklindeki eylemden ibaret olan tebliğ/bildirim yöntemiyle muhatabın söz konusu idari işlemde tereddütsüz bir biçimde haberdar ve vakıf olduğu sonucuna varılması, oldukça düşündürücüdür.

⁹⁰ D 6D., 12.5.1992, 1991/2069-2139 (KALABALIK, s. 1484).

esasen yine bu şartlar altında son derece etkisiz bir unsurdur (m. 32/II, c. 2). Zira eksik bırakılan ve tedbiri alınmayan sorun, yapı sahibinin tanzim edilen zaptının bir örneğinin muhtarlıkta olduğunu nereden bileceğidir (*karş.* Teb. K. m. 21/I; Teb. Y. m. 31/I).

Yapı yerine asılması şeklindeki tebligat yönteminin esasen bir ilân türü olduğu düşünülse dahi gerekçesi ve yararı, son derece tartışmalıdır. Yapıya ve yapı sahibine yönelik; sadece onlar için hüküm ve sonuç doğuran bir idari işlemin, somut olay özelinde, kamuya/üçüncü kişilere duyurulmasında nasıl bir fayda umulmaktadır? En azından birel işlemin muhatabının -henüz- vakıf yahut bilgi sahibi olmadığı bir durumda, yapı yerine asılmak suretiyle gerçekleştirilen duyuruyla kamunun aydınlatılmasında nasıl bir yarar görülmektedir? *Mülga* 6785 s.K'nun 19. maddesinin yürürlükte olduğu dönemde geçerli olmayıp da hâlihazırda yürürlükte bulunan İmar Kanunu'nun 32/II. maddesinde düzenlenen bildirim usûlüyle korunan menfaat nedir ve kime aittir? Yapının taşıdığı iddia edilen hukuka aykırılıkların, olduğu gibi muhafazası mühimdir. Yapıyla doğrudan alâkalı kimseler dışında, üçüncü kişilerin de özellikle mühürleme şeklindeki kolluk faaliyeti ve işleminden haberdar olması *gerekebilir*. Ne var ki, örneğin mühür bozma suçunun işlenebilmesi bakımından dahi (TCK m. 203) seçilen metodun tatminkâr olup olmadığı, tartışmaya değerdir⁹¹. Bu esnada, takip edilen tebligat usûlüyle en azından yapıyla doğrudan ilgili kimselerin haberdar edilmiş olduğundan bahsetmek, olası değildir.

Kanunun 32/II. maddesiyle ilgili olarak yapı sahibi dışında kamunun da bu yolla bilgilendirilmesinin istendiği yahut hedeflendiği yönünde, hiçbir *açık* gerekçe yahut emare olmadığı hâlde, meselenin mukayesesi açısından örneğin İİK m. 126 vd. hükümlerine kısaca da olsa değinmek uygun olur. Cebri icrada, gerçekleştirilecek satış işlemi yönünden açık artırmanın ilânı gerekir. İlanın tarzı,

⁹¹ "Mühürleme işlemi ve ilgili tebligatın yapıya asılmak suretiyle gerçekleştirildiğine ilişkin ...tarihli ve ... sayılı tutanaklar karşısında geçerli bir mühürleme ve tebligatın bulunmadığı biçimindeki yasal olmayan gerekçeyle beraat hükmü kurulması..." (4. CD., 22.4.1999, 2981/4192, Kazancı BB).

taşınmaz satışları da dâhil olmak üzere icra müdürlüğünün takdinde olan bir konudur (İİK m. 126/VI; 114/II)⁹². Ne var ki, bu hâlde dahi ilanın bir sureti, borçluya, satışı talep eden alacaklıya ve taşınmazın tapu sicilinde kayıtlı ilgililerine ayrıca tebliğ edilir (İİK m. 127). Menfaati, yapılacak cebri satıştan doğrudan etkileneceklerin, birebir ve Tebligat Kanunu hükümlerine göre bilgilendirilmesi; zaten kamunun (ve her hâlükârda kendilerine birebir tebligat yapılacak kişilerin) ilan yoluyla cebri satıştan haberdar edilmiş sayılmasına rağmen gerekli görülmiştir. Bir diğer mukayese esas örnek, bizzat İYUK'un 7/IV. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre "[i]lanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden başlar. *Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler...*" [vurgu eklenmiştir]. Özellikle düzenleyici işlem sonrası tesis edilen birel işlemle birlikte, (ilan yoluyla zaten bilgilendikleri varsayılan) ilgililerin, yine de ve bir kez daha düzenleyici işlemin iptali yönünde istemde bulunulabilmeleri, dikkat çekici bir özelliktir⁹³. Oysa İmar Kanunu'nun 32. maddesine göre tesis edilen işlemin tereddütsüz bir biçimde zaten birel işlem olduğu dikkate

⁹² PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 358. *Ayrıca bkz.* "...TL muhimmem bedelli taşınmazın, satış kararına uygun olarak, mahalli gazeteyle ilan edilmesinde taşınmazın kıymeti nazara alındığında yasaya uymayan bir yön yoktur..." 12. HD., 11.3.2005, 1366/5203 (E-Uyar); "...İhaleye konu taşınmazın satılan hisse değeri ... TL olup, konut niteliğindeki bu yer için, bölge genelinde yayımlanan gazetelerden birinde ilan yapılması yeterlidir. Nitekim, icra müdürlüğü kararında da bu şekilde ilan yapılmasına karar verilmiştir. Bu nedenle "Yeni Asır" Gazetesinde yapılan ilan yeterli olduğu halde, mahkemece "5 büyük gazeteden birinde ilan yapılmadığı"ndan bahisle ihalenin feshine karar verilmesi isabetsizdir...", 12. HD. 8.3.2004, 463/5187 (E-Uyar).

⁹³ İlgililerin, düzenleyici işlemlerin uygulanması üzerine, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden açmış oldukları davada; uygulama işlemi ile birlikte dava konusu edilen düzenleyici işlemin incelenilmesi için uygulama işleminin tek başına dava konusu edilebilmesi yani kesin ve yürütülmesi zorunlu işlem niteliğinde olması gerektiğine ilişkin bkz. D 10 D., 29.5.2006, 2758/3608, DD S. 113, s. 334-336. *Ayrıca bkz.* YILMAZ, s. 399.

alandığında; buradaki *ilanın* sadece bir tür tebliğ metodu olduğunu kabul etmek gerekir.

Bu bağlamda, asılmak suretiyle tebliğ hükmünü andıran ve bu kez "*kapıya*⁹⁴ *yapıştırma*" biçimindeki bir usûlü içeren Tebliğat Kanunu'nun 21/I. maddesi *de* yapılacak bir mukayese sırasında gözden uzak tutulmamalıdır. Hükümde, çok açıkça "[i]hbarnamenin yapıştırıldığı tarih tebliğ tarihi sayılır." denmişse de (Teb. Y. m. 32) aynı düzenlemenin önceki cümlelerinde ve özellikle bu kez Tebliğat Yönetmeliğinin 30-31. maddelerinde öngörülen diğer tedbirlerin de alınmasının ve bunların kayda geçirilmesinin ardından; ancak onlarla birlikte böyle bir hükme yer verilmiş olması, dikkatlerden kaçmamalıdır. Bu son meselenin detaylarına aşağıda ayrıca ve özellikle yer verilecektir.

Kısacası, İmar Kanunu'nun 32/II. maddesinde yer alan tebliğat yöntemi, tebliğatın konusunun mülkiyet hakkına idare/kamu hukuku tarafından olumsuz yönde etki edilmesi sonucunu doğuran birel idari işlem olması nedeniyle Anayasa'nın başta 125/III ve 40/II. maddelerinde güvence altına alınan hak ve bunların gerçekleşmesine yönelik verilen emirle uyum içinde değildir. Genel kanun niteliğindeki Tebliğat Kanunu hükümlerinden sapılarak ve hatta takip eden diğer idari işlemler olan idari para cezası ile ruhsat iptali/yıkım kararlarından da ayrışarak mühürleme/inşaatın durdurulması şeklindeki idari işlemin tebliği konusunda tercih edilen metot, yapıyla doğrudan alâkalı kimselerin -örneğin yapı sahibinin- hukuka aykırı olduğunu iddia edebileceği idari işlemin iptalini sağlamak yönünden sahip olduğu dava hakkının usûlünce kullanılmasına olanak vermemektedir. İşlemeye başladığı kabul edilen süre neticesinde gündeme gelecek hak düşümü şeklindeki yaptırımın⁹⁵ ve ardından verilebilecek ruhsat iptali/yıkım kararının vahameti, tebliğat konusunda genel hükümlerinden sapılmasını değil; tam aksine *eğer* ayrışılacaksa

⁹⁴ "*Kapıdan*" anlaşılması gereken, muhatabın adrese geldiğinde/girdiğinde ilgili belgeyi görmesini sağlayacak yerdir. *Ayrıntısı için bkz. ÇAĞLAR/TACAR*, s. 394.

⁹⁵ *GÖZÜBÜYÜK/TAN*, s. 933.

çok daha özenli ve tedbirli olmayı gerektirirdi. Asılmak suretiyle tebliğ edilmiş sayılmak şeklindeki irade ve düzenlemenin arkasında, yapı sahibinin/muhatabın bu usûlle söz konusu idari işlemde *her nasılsa* yahut *her hâlükârda* haberdar ve bilgi sahibi olacağı gibi herhangi bir hayat tecrübesi yahut tabiat kuralı olduğunu *da* kabul etmek olası gözükmemektedir.

III. İmar Kanunu'nun 32/II. maddesi Hükümünün Tebligat Kanunu Hükümleriyle Karşılaştırılması

A. Genel Olarak

Tebliğ, Arapça “*belâğâ*” kelimesinden türemiştir ve bildirme, duyurma, anlatma, haber verme anlamlarını taşımaktadır⁹⁶. Yine bir başka tanıma göre tebliğ, bildirim; lâkin daha ziyade *yazılı* bildirim manasına gelmektedir⁹⁷. Tebligat ise kavramın çoğul hâli olmakla birlikte pek çok kez tebliğin yerine kullanılır ve bir hukuki işlemin⁹⁸ ilgisine/muhatabına sunulması için işlemi yapanın mevzuatta düzenlenen usûle uygun olarak yazı veya ilân yoluyla yaptığı *belgeleme işlemi*ni ifade etmektedir⁹⁹. Kısacası tebligat, bir usûl işlemi olarak esasen, sözü edilen i) bildirim resmî şekilde ii) *belgelendi-*

⁹⁶ GÜNAY, s. 260. Ayrıca bkz. POSTACIOĞLU, s. 341.

⁹⁷ YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 39.

⁹⁸ Hukuki işlemlerin kamu hukuku alanındaki en belirgin şekli, idari faaliyetlerin de temelini oluşturan *idari işlemlerdir*. İdari işlem, her şeyden önce bir hukuki işlemdir ve idarenin hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamasından ibarettir. Ne var ki, idari işlemler yönünden özellik arz eden husus, böyle bir gücün (hukuksal iktidar) kaynağının, *özel hukuka tabi hukuki işlemlerden farklı olarak*, sübjektif hak değil; devlet yetkisi olmasıdır. Bu nedenle de “idari işlemler bakımından, özerk” değil, “bağımlı”; tek yanlı ve fakat kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla objektif temelde biçimlenen bir iradede söz etmek gerekir. Ne var ki, idarenin her işlemi de bu türden olmayabilir. İdarenin çeşitli ilişkilerini, özel hukuk kuralları uyarınca ve özel hukuk rejimi altında sürdürmesi de mümkündür (ERKUT, s. 9-11). Ayrıca bkz. GÖZLER, s. 556.

⁹⁹ YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 39; DELİDUMAN, s. 15; MUŞUL, s. 41; ÖZEKES, s. 98.

*rilmesidir*¹⁰⁰. Konu, anayasa ile güvence altına alınmış olan hak arama hürriyeti ile adil yargılanma ve özellikle hukuki dinlenilme haklarının hayata geçebilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir¹⁰¹.

¹⁰⁰ **MUŞUL**, s. 41; "...tebliğat, bilgilendirme yanında, belgelendirme özelliği de bulunan bir usul işlemidir. Bu nedenle tebliğ ile ilgili 7201 sayılı Tebliğat Kanunu ve Tüzüğü hükümleri tamamen şeklidir. Kanun ve Tüzüğün amacı, tebliğin muhatabına ulaşması, konusu ile ilgili olarak kişilerin bilgilendirilmesi ve bu hususun belgeye bağlanmasıdır. Hal böyle olunca, kanun ve tüzük hükümlerinin en ufak ayrıntılarına kadar uygulanması zorunludur..." [vurgu eklenmiştir], HGK, 29.9.1999, 1-609/744 (Kazancı BB); "...Tebliğ ile ilgili kanun ve tüzük hükümleri tamamen şeklidir, tebliğat; bilgilendirme yanında belgelendirme özelliği de bulunan bir usul işlemidir. Gerek tebliğ işlemi ve gerekse tebliğ tarihi ancak yasa ve tüzükte emredilen şekillerle tevsik ve dolayısıyla ispat olunabilir..." [vurgu eklenmiştir], HGK, 14.4.2010, 21-200/216 (Kazancı BB); "...Yargılama sırasında yapılan tebliğlerle ilgili tebliğ mazbatalarının ve tebliğatla ilgili diğer belgelerin dosyaya konulması gerekir./... Dolayısı ile bir davada yapılan tebliğatların usulüne uygun olarak yapıp yapılmadığını hakim doğrudan, kendiliğinden denetlemelidir./Adreste tebliğat esası kabul edildiğinden, tebliğatın tebliğ yapılacak gerçek veya tüzel kişinin bilinen en son adresinde yapılmalıdır. Adresten kastedilen bir kimsenin oturduğu veya çalıştığı yerdir. Asıl olan tebliğatın, tebliğat evrakında belirtilen adrese götürülerek muhatabın kendisine yapılmasıdır. Adres niteliğinden bulunmayan yerlere, örneğin inşaat halinde tebliğat yapılmamalıdır. Tebliğat evrakına adresin doğru ve okunaklı olarak yazılması gerekir. Bir kişinin adresinden başka bir yerde tebliğat yapılabilmesi o kişinin tebliğatı kabul etmesine bağlıdır. Ev adresine çıkarılan tebliğatın, ev adresinde yapılamaması halinde iş adresine yapılırsa geçerli kabul edilmelidir..." [vurgu eklenmiştir], 9. HD., 18.5.2010, 29023/13939, (Kazancı BB).

¹⁰¹ **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, s. 330; **ÖZEKES**, s. 98 vd; **DELİDUMAN**, s. 16. "...Tarafların duruşmaya çağırılmadan, eş anlatımla; taraf teşkili sağlanmadan hüküm verilememesi, Anayasanın 36. maddesi ile düzenlenen iddia ve savunma hakkının kullanılmasına olanak tanınması ilkesinin doğal bir sonucudur. ... Yargılamanın sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi, iddia ve savunma ile ilgili delillerin eksiksiz toplanıp tartışılabilmesi, itirazların yapılabilmesi, davanın süratle sonuçlandırılabilmesi, öncelikle tarafların duruşma gününden haberdar edilmesi ile mümkün olur. Kişinin hangi yargı merciinde duruşması bulunduğunu, hakkındaki iddia ve isnatların nelerden ibaret olduğunu bilmesi, 7201 sayılı Tebliğat Kanunu ve Tebliğat Tüzüğünde açıklanan usule uygun tebliğat yapılması ile sağlanabilir..." [vurgu eklenmiştir], HGK, 14.4.2010, 21-200/216 (Kazancı BB).

Sözü edilen bildirim işi, sözlü ise o takdirde *tefhimden* bahsedilir ve tebligata nazaran istisnai bir yöntem olup ayrıca ve açıkça düzenlenmeyi gerektirir¹⁰². Aslında tefhim edilen (husus) ile söz konusu tefhimin yapıldığı *da* yine resmen kayıt altına alınır ve belgelendirilir (*örneğin bkz.* HMK m. 154/III, *ğ, h*; 294/II, III); lâkin özellik arz eden yön *-ayrıca ve açıkça düzenlenmiş olmak kaydıyla-* tefhime konu işlemin tefhimle birlikte derhâl hüküm ve sonuç doğurmasıdır¹⁰³. Davetiye ise içeriği yönünden özel bir tebligat işlemidir; zira burada tebliğin konusu, mahkeme huzuruna çağrıdır¹⁰⁴. Davetiyenin de tebliği gerekir; ne var ki, her tebligat bir davetiyeyi içermez (Teb. K. m. 9; Teb. Y. m. 14). Kısacası, tebliğ faaliyeti, bir belgenin muhatabına *teslimi* ile ilgili olabileceği; bunun yanında *davete* veya *sadece davete* ilişkin de olabilir¹⁰⁵. Bildirim, sözlü yapılacaksa o halde de *tefhimden* bahsedilir.

Anayasa m. 125/III özelinde ise (özellikle birel nitelikteki) idari işlemler bakımından; ancak yazılı bildirim şeklindeki tebliğin varlığı esastır (*ayrıca bkz.* AY m. 40/II)¹⁰⁶.

Tebliğat hukuku ile ilgili meselelerin çözümü yönünden geçerli ana mevzuat, hiç şüphesiz ki Tebliğat Kanunu ve *bugün* için 28184 sayılı Tebliğat Yönetmeliği'dir (*karş.* Teb. Y. m. 80)¹⁰⁷. Sözü edilen kanunla genel olarak, kanunun kapsamına dâhil makam/merciler tarafından yapılacak tüm tebliğatların tek elden, yeknesak bir usûlle icrası ve yönetimi hedeflenmiştir¹⁰⁸. *Kısacası*, konuyla ilgili mevzuatın amacı, tebliğin muhatabına ulaşması ve bu sayede tebliğe konu olan

¹⁰² YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 39.

¹⁰³ YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 39. *Ayrıca bkz.* ÖZEKES, s. 97.

¹⁰⁴ ÖZEKES, s. 105-106.

¹⁰⁵ MUŞUL, s. 47.

¹⁰⁶ *Ayrıca bkz.* D 4 D., 13.11.2006, 2005/2134-2156, (Kazancı BB)

¹⁰⁷ Tebliğat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, (RG. 25.01.2012, S. 28184). *Ayrıca bkz.* Elektronik Tebliğat Yönetmeliği (RG. 19.1.2013, S. 285339).

¹⁰⁸ 7201 sayılı Tebliğat Kanununun Hükümet Gerekçesi için *bkz.* YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 36, dn. 1; YILMAZ, s. 395.

husus ile ilgili olarak ilgilinin (muhatabın) bilgilendirilmesi (haberdar edilmesi) ve nihayetinde bu sürecin belgeye bağlanmasıdır¹⁰⁹.

Kanunun uygulama alanına dâhil makamların, yargı organları, barolar ve noterler bir yana bırakıldığında; esasen idari merciler olduğu görülmektedir (Teb. K. m. 1). Eş deyişle İmar Kanunu'nun 32/II. maddesinde yer alan özel hüküm olmasaydı; tıpkı ruhsat iptali/yıkım kararında olduğu gibi inşaatın/imalâtın durdurulması/mühürleme işlemlerinin de 1959 tarihli Tebliğat Kanunu'na tabi olması gerekirdi. Gerçi, Tebliğat Kanunu'nun 45 ilâ 49. maddelerinde "İdari Tebliğat" başlığı altında, kazaî ve malî tebliğat dışında kalan sahada geçerli olmak üzere (Teb. K. m. 45) ayrıca kimi düzenlemelere yer verilmişse de İmar Kanunu'nun anılan normu, Tebliğat Kanunundaki bu hükümlere nazaran *da* özel hüküm teşkil etmektedir¹¹⁰.

İmar hukukuyla alâkalı ve içeriğine, yerinde tespit ile ölçümleme de dâhil böyle bir işlem yönünden; yapılacak tebliğatın, *-daha sık uygulanmasına karşın (karş. Teb. K. m. 2)-* Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü vasıtasıyla yapılması beklenmeyebilir (Teb. K. m. 1; Teb. Y. m. 4). Kaldı ki, özel hüküm bulunması halinde veya gecikmesinde zarar umulan işlerde, tebliğatın memur vasıtasıyla yapılmasına *da* zaten cevaz verilmiştir (Teb. K. m. 2). Ne var ki, tebliğatın yapılış şekli kadar, muhataba nerede/hangi adresinde ve nasıl yapıldığı da önemli ve hatta diğerinden daha elzem mesele-

¹⁰⁹ DELİDUMAN, s. 25; MUŞUL, s. 23.

¹¹⁰ "...7201 Sayılı Tebliğat Kanununun 45. ve Tebliğat Nizamnamesi'nin 68. maddesi idari tebliğatı tarif ve düzenlemiş olup, kazai ve mali tebliğatın dışında kalan tebliğat, idari tebliğattır. Yine Nizamnamenin 68/2. maddesinde, *idari tebliğatta, maddenin içinde bulunduğu fasıl hükümleri ile birinci babın bu fasıla muhalif olmayan hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş olmakla*, Tebliğat Kanunu'nun 1. maddesinde sayılan idarelerden olan davacı idarece yapılacak tebliğatların bu hükümlere uygun olması gerekir... Elektrik dağıtım müesseselerince, satış tarifesinin 12. maddesi hükmünce düzenlenip tebliği gereken faturaların, *muhatap tüketiciye, Tebliğat Kanunu hükümlerine uygun olarak tebliğ edildiklerini gösterir belge bulunmadıkça, tüketici aleyhine sözleşme hükümleri uyarınca fatura bedellerine gecikme zammı uygulanması olanaksızdır...*" [vurgu eklenmiştir], 19. HD., 10.10.1994, 1993/8464-9186 (Kazancı BB).

lerdir. Bu bağlamda, tespit/ölçümleme ve mühürleme işlemleriyle bunlardan yapı sahibinin haberdar edilmesi öğelerini birbirinden ayırmak gerekebilir. Zira, tesis edilen işlemde muhatap-yapı sahibinin nerede (hangi adresinde) haberdar edileceği hususunda, yapı yerinden ziyade başkaca adreslerin dikkate alınması gerekebilir ve belki de çok daha uygun olacaktır. Bu konuda, mülga 6785 s. K'nun 19. maddesinde yazılı "..., ruhsatıyede yazılı kanuni ikametgahlarına posta ile yollanır." hükmünü, yapılacak değerlendirmelerde göz önünde tutmak uygun olur. Ne var ki, hangi adres seçilirse seçilsin, takiben posta yolunun mu yoksa memur eliyle tebligat usûlünün mü kullanılacağı, ikinci bir düzenleme konusudur (Teb. K. m. 2). Şu hâlde, İmar Kanunu bakımından; sözü edilen özel hükmün, aslında posta yoluyla tebligat yerine; işin doğası ve icra edilmiş biçimi sebebiyle *memur vasıtasıyla tebligat* hakkında özel bir düzenleme içerdiği kabul edilebilir ve hatta hükmün kapsamının sadece bundan ibaret olmasıyla da yetinilebilirdi. Ne var ki, bununla kalınmamış; Tebligat Kanunu hükümlerinden sapılarak, özel bir tebligat rejimi yaratılmıştır.

1985 tarihli İmar Kanunu'nun ve dolayısıyla 32/II. maddesi hükmünün, *uygulama alanı, uygulanma şekli ve sonuçları itibariyle* 1959 tarihli Tebligat Kanunu'na göre *hem sonraki hem de özel kanun* olması nedeniyle bir önceliğinin ve üstünlüğünün olduğunda tereddüt yoktur¹¹¹. *Normların çatışması hâlinde* üstünlük ve yürürlük, İmar Kanunu'nun 32/II. maddesi hükmüne aittir. Ne var ki, bu çatışmanın her hâlde, İmar Kanunu'nun anılan hükmü lehine çözüme kavuşturulması da beklenmemelidir. Zira önceki-genel kanunda, sonraki-özel kanundan daha sonraki bir tarihte ve çok daha özel bir meseleyle ilgili olarak düzenleme getirilmiş olabilir ki, bu hâlde, sadece öncelik-sonralık değil ama kimin daha *özellikli* olduğu konusunda da ciddi tartışmaların yaşanması mümkündür. Söz gelimi, 2011 tarihinde Tebligat Kanunu'na 7/a maddesi eklenmiş ve elektronik tebligat, kanunen düzenlenmiştir (Teb. K. m. 7/a/II, 6099 s. K m. 2, 18, b, ayrıca bkz. TTK m. 1525/II). Buna göre özellikle anonim ve limited şirketlere, artık elektronik yolla tebligat yapılması mecbu-

¹¹¹ Ayrıca bkz. DELİDUMAN, s. 37.

riyeti getirilmiştir¹¹². Yapı sahibinin bu türden bir tüzel kişilik olması hâlinde, sonraki tarihli ve muhatap yönünden özellikli böyle bir tebligat normuna itibar etmeksizin hâlâ 1985 tarihli, bu kez de imar işleriyle alâkalı olarak önceliği bulunan İmar Kanunu'nun 32/II. Maddesi hükmünü uygulamak, ne kadar doğrudur? İmar Kanunu'nun tesis edilecek idari işlemin içeriği ve sonuçları yönünden mutlak bir üstünlüğü olduğunda tereddüt yoktur. *Ancak aynı normla getirilmiş tebligat rejiminin sonraki tarihli ve süje/muhatap yönünden özellikli düzenlemeler karşısındaki geçerliliği, kanımızca ciddi bir sorun teşkil etmektedir.*

Yine bu bağlamda, özellikle tebligat yöntemleri bakımından daha hızlı ve fakat daha gerçekçi varsayımlar üzerine inşa edilmiş yenilikler, yürürlük kazanmıştır. Tebligat Kanunu'nun 6099 s.K değişik 10/II. maddesine uygun olarak bilinen en son adresin tebligata elverişli olmadığına anlaşılması veya tebligat yapılamaması hâlinde muhatapın adres kayıt sisteminde bulunan yerleşim adresi, bilinen en son adresi kabul edilir ve tebligat buraya yapılır (*ayrıca bkz. Teb. K. m. 21/II*). Hükmün gerekçesi özetle şu şekildedir:

“...Daha önce, sağlıklı bir adres veri sistemi mevcut değilken, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunuyla günümüzde merkezî ve kapsamlı bir adres kayıt sistemi oluşturulmuş bulunmaktadır. Bu sistemden şu anda tüm kuruluşlar, kişisel veriler korunmak suretiyle yararlanabilmektedir. *Adres kayıt sistemi, farklı bileşenlerle kontrol edilmekte ve güncellenmektedir.* Bu sayede gerek Türkiye’de bulunan Türk vatandaşları ve yabancılar, gerekse yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının yerleşim yerleri kayıt altına alınmış bulunmaktadır. Hatta bu sistem içinde kişilerin yerleşim yeri adresleri yanında ikincil ve üçüncül adresleri de kayıtlı hale getirilebilmektedir. *Kısaca, artık bir kişinin adresinin bilinmemesi, çok düşük bir ihtimal olarak karşımıza çıkacaktır.* Bu sistemi düzenleyen 5490 sayılı Kanuna göre, yürütülecek iş ve işlemlerde bu sistemdeki adresin esas alınacağı da hükme bağlanmıştır. *Yani, adres kayıt sistemindeki adresi kabul etmek hem fiilî hem de kanunî bir zorunluluktur.*

¹¹² 6099 s. K'nun 18/a maddesi hükmü gereği (RG. 19.1.2011, S. 27820), Tebligat Kanunu'nun 7/a/II. maddesi hükmü, 19.01.2013 tarihi itibarıyla yürürlük kazanmıştır.

Yapılan yeni düzenlemeyle, önce yine bilinen en son adrese tebligat yapılacaktır. Böylelikle, muhataba daha kolay ulaşılabilir bir adres biliniyorsa oraya tebligat yapılması imkânı açık tutulmuştur. Ancak, tebligatın yapılmasını isteyen veya tebligatı çıkartan makamın bildirdiği adresin, tebligata elverişli olmadığına anlaşılması ya da bu adrese tebligat yapılamaması hâlinde, muhatabın 5490 sayılı Kanuna göre adres kayıt sistemindeki adresi bilinen son adresi olarak kabul edilerek, tebligat buraya yapılacaktır. Yukarıda açıklanan gerekçelerle, adres kayıt sistemindeki adres, kişinin resmî tebligat adresi olarak kabul edilmiştir. Bu gerekçeler yanında, bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olmak aynı zamanda belirli yükümlülükleri de içermektedir. Bir vatandaşın adresini doğru bir şekilde bildirmesi ve kendisine ulaşılabilmesi önemlidir. Hiç kimse, adres değişikliğini bildirmemek suretiyle ihmali veya adresini belirsiz hâle getirecek kötü niyetli davranışlarıyla hak elde etmemelidir. Hukuk düzeni, kişinin açık ihmal veya kötü niyetini korumaz. Kaldı ki, yeni adres kayıt sistemi sadece beyana değil, aynı zamanda değişik bileşenlere göre adres tespiti ve doğrulaması yapmakta, kişinin resmî işlemlere esas olacak yerleşim yeri adresi basta olmak üzere, ikincil ve diğer adreslerini de kaydetmektedir. Şu anda tüm adres araştırmaları bu adres kayıt sistemi esas alınarak yapılmaktadır. Adres kayıt sistemi dışında ayrıca bir adres araştırması yapılmayacaktır. Bu açıdan, adres kayıt sistemindeki adres, başkaca araştırma yapılmasını gerekli kılmayan son adres olarak kabul edilmiştir. Bu durumda, ne tebligatı çıkartan merciin ne de posta memurunun başkaca bir adres araştırması yapmasına gerek bulunmamaktadır.

....

Çok zayıf bir ihtimal olmakla birlikte, muhatabın adres kayıt sisteminde de bir adresi bulunmuyorsa, bu durumda ancak o zaman adresi meçhul sayılarak, 28 inci maddedeki araştırmanın ardından ilânen tebligat yapılacaktır...."¹¹³ [vurgu eklenmiştir]

¹¹³ <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss474.pdf> (Erişim tarihi 13.06.2013). Ayrıca bkz. "...Tebligat Kanunu'nun 21/2. maddesi aynı zamanda özünde cezalandırmayı da amaçlayan bir düzenleme içermektedir. **Yasa koyucu 5490 Sayılı Kanuna göre doğru adresini zamanında nüfus müdürlüğüne bildirmeyen vatandaşı cezalandırmak amacını gütmüştür.** Tebligat yasaasının dar yorumlanması geçerli bir mazereti nedeniyle yeni adresini zamanında nüfus müdürlüğüne bildiremeyen veya önemli bir mazereti nedeniyle (yatarak hastahanedede tedavi gören hasta gibi) bir kaç aylığına

Anılan kanun hükmünden çıkarılabilecek sonuçlar, genel olarak ve sırasıyla,

- a. muhatabın *-kendisinin sonradan bildirmiş olduğu ve böylece tebligatı çıkaran kişi veya merci tarafından bilinen adresinde bulunamasa da-* her hâlükârda adres kayıt sisteminde kayıtlı olan yerleşim yeri (MK m.19/I) adresinde bulunmasının *beklenmediği*;
- b. bu son adresin *-gerektiğinde-* en güncel adres olarak kabul edileceği zira bir değişiklik yaşanmışsa bunun da ilgili

adresinden ayrılmak zorunda kalan vatandaşın cezalandırılmasına neden olur. Yasanın yorumunda yardımcı kaynak olan madde gerekçelerini dikkate almak gerekir. Tebligat Kanunu'nda değişiklik yapılan madde gerekçelerinden açıkça anlaşılacağı üzere iki veya üç tebligatla sorun çözülmek istenmiştir. Hem yasa metninde, hem yasanın uygulanmasını gösteren yönetmelikte ve hem de madde gerekçesinde muhatabın sadece adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri adresinin bilinen adres olarak bildirilmesi halinde doğrudan doğruya T.K 21/2'ye göre tebligat yapılacağı açıklanmasına yer verilmemiş, *bilakis bildirilen adrese tebligat yapılamaması halinde 21/2'ye göre tebligat yapılacağı önemle vurgulanmıştır*. Adrese kayıt sistemindeki adres, tebligat yapılamayacağı açıkça anlaşılan bir adres olmadığı için, öncelikle, normal bir tebligat çıkartılarak Tebligat Kanunu'nun 21/1. maddesinde ve Tebligat Yönetmeliği'nin 30.maddesinde muhatap lehine olan araştırmaların yapılarak tebligatın kendisine ulaşması ve bilgilendirme işleminin yerine getirilmesi gerekir. Tebligatın anlamı bildirimdir. *Tebliğatın yazılı bildirim ve belgelendirme olmak üzere iki ana unsuru vardır. Tebligat savunma hakkı ile sıkı sıkıya bağlıdır...*" 12. HD., 11.2.2013, 2012/32459-3328 [vurgu eklenmiştir], (Kazancı BB). *Ayrıca bkz.* 12. HD., 19.6.2012, 15623/21343 (YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 374). Oysa benzer bir yükümlülük, *kazai tebligatlar* yönünden Tebligat Kanunu'nun 35. maddesine göre zaten getirilmişti. "...7201 sayılı Yasa'nın 35. maddesine göre tebligat yapılacak adrese, aynı Yasa'nın 10 ve 21. maddelerine göre, daha önce tebligat yapılamamış olması gerekmektedir...Mahkemece, davalı ...nin trafik kaydında yer alan ... adresine usulüne uygun tebligat çıkarılarak, *bu adreste tebligat yapılamaması halinde*, aynı adresine Tebligat Kanunu'nun 35. maddesine göre dava dilekçesinin tebliği gerekirken, davalının yeni tespit edilen adresine hiç tebligat çıkarılmadan, doğrudan trafik kaydındaki adresine 35. maddeye göre dava dilekçesinin tebliği ile, taraf teşkili sağlanmadan ve davalı tarafa savunma hakkı verilmeden karar verilmesi doğru görülmemiş, ..." [vurgu eklenmiştir], 11. HD., 25.4.2006, 4770/4630 (Kazancı BB).

mercilere bildirilmiş olacağı, çünkü bu yönde kanuni bir vecibenin (Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 50, 51) vatandaşlara yüklendiği;

- c. bilinen son adrese tebligat yapılamaması hâlinde artık adres kayıt sistemindeki adresin esas alınması gerektiği (Teb. K. m. 21/II), yaşanan bu içtinaptan ötürü muhatabın korunmaya değer herhangi bir haklı menfaatinin kalmadığı,

şeklindedir.

Söz konusu gerekçeler karşısında, İmar Kanunu'nun 32/II. maddesi hükmü için *varsayıldığını tahmin ettiğimiz*, yapı sahibinin, her hâlükârda yapısının fiilen de başında olacağı ve hatta zaten bizzat onun tarafından yapılacağı, bu nedenle de durdurma/mühürleme işlemi sırasında, tutulan zaptın yapı yerine asılmasıyla yapı sahibinin doğal olarak böyle bir tebliğ işleminden haberdar olacağı şeklindeki öngörü ve gerekçelere ne ölçüde, üstünlük tanınabilir? Tespit/durdurma ve mühürleme işlemlerinin yerinde, yetkili idari merciinin uzmanlarınca yapılacağı tabii olmakla birlikte, tebligat konusunda, bu işte ayrıca donanımlı ve tecrübeli olmayan (teknik) personeli meşgul etmek yerine; kanunda düzenlendiği şekilde bir kolaycılığa *da* kaçmadan; tıpkı ve zaten idari para cezası ile yıkım kararlarında olduğu gibi sözü edilen idari işlemin tebliğinin de Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılmasının daha isabetli ve yerinde olacağı, kanaatindeyiz.

B. Tebligat Kanunu Hükümlerine Tabi Tebligat İşlemleri Yönünden Geçerli Ana İlkeler ve İmar Kanunu'nun 32/II. maddesi Hükmüyle Mukayesesi

Bir tebligat işlemi yönünden varlığı her hâlükârda aranan unsurlar şunlardır¹¹⁴:

- a- Tebliğ konusu (tebliği çıkaran merciin muhataba bildirilmesini istediği belge);
- b- Tebliğe çıkartacak (yetkili) kişi/makam;

¹¹⁴ Ayrıca bkz. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 228.

- c- Tebliğin muhatabı;
- d- Tebliğin muhataba veya muhatap yerine yetkili görülen kimseye yapılması;
- e- Yapılan tebliğ işleminin usûlünce yapıldığının belgelendirilmesi¹¹⁵.

Tebliğat ile muhatabın, kendisiyle alâkalı hukuki işlemde haberdar; bilgi sahibi ve ona vakıf olması hedeflenmişse de özellikle o hukuki işleme bağlanan sonuçların gerçekleşmesi, gerçekten de böyle bir bilgilendirme/haberdar olma şeklindeki gayenin sağlanıp sağlanmadığının denetimini gerektirir. Bu nedendir ki, tebliğ işlemi, bilgilendirme olduğu kadar aynı zamanda ve ondan da önce bir belgelendirme faaliyetidir¹¹⁶. Bu yönüyle, tebliğat hukuku bakımından *neyin* tebliğ edildiğinin çok da bir önemi yoktur; zira tebliğat konusuna bağlanan hukuki sonuçları; tarafların böyle bir işlem karşısındaki hak ve yükümlülüklerini, tabi olunan hukuk zaten düzenlemiştir. Asıl olan, tebliğ konusu için geçerli hukuki sonuçların

¹¹⁵ Örneğin, bir ödeme emrinin tebliğ mazbatalı kapalı zarf içinde tebliğ memuru tarafından muhataba veya yerine/adına tebliğatı kabule kanunen yetkili olana verilmesi, *yazılı bildirim* unsurunu; söz konusu matbu mazbatanın (Teb. K. m. 23) boş kısımlarının doldurulup ilgililerce *de* imzalanması, *belgelendirme* unsurunu karşılamaktadır (**MUŞUL**, s. 47). Yapı tatil zaptının, tebliğatın belgelendirme unsuru yönünden yeterli güvenceyi ve asgari koşulları sağlamadığı açıktır. İdarenin tek yanlı iradesiyle oluşan zabıt, tebliğ edilirken; belgelendirme unsurunun taşıdığı ve *yapılanların ispatı ile üçüncü kişilerce de görülmesi* özelliklerinden yoksundur (*bkz.* dn. 47). Mevcut düzenleme karşısında, idarenin söz konusu zaptı asmamış olduğunun ispatı, neredeyse mümkün değildir. Oysa tebliğat işlemindeki belgelendirme, tebliğ faaliyetinin icrası sırasında, *-aleni olarak-* yapılanların 3. kişilerin de katılımıyla *-imzalarının yahut beyanlarının zapta geçirilmesi suretiyle-* tutanak altına alınmasına yaramaktadır. Bu yolla yapılanların gerçekliği ve sıhhati, denetime elverişli bir hâl almaktadır. Tebliğat hukuku bakımından *belgelendirme*, ancak sözü edilen anlam ve içerikte olup idarenin tek yanlı olarak bir zaptı tanzim etmiş (*ve hatta onu da asmış olduğunu zapta geçirmiş*) olması, başlı başına belgelendirme özelliğinin karşılığını teşkil etmemektedir.

¹¹⁶ Ayrıca *bkz.* ÖZEKES, s. 96.

doğup doğmayacağı ve doğacaksa ne zaman gerçekleşeceği ki, bu da *-şayet aranmışsa-* tebliğ işleminin usûlünce yapılıp yapılmadığıyla ilgilidir. Kısacası, yukarıda sözü edilen belgelendirme faaliyeti ile kastedilen, tebliğ konusunun yazılı olması değil (ki bu, tabiatı gereği böyle olacaktır); tebliğ işleminin icrası sırasında, tabi olunan mevzuata uyulup uyulmadığının kayıt altına alınmasıdır (*örneğin bkz. Teb. K. m. 23/I, b. 7-9*).

Tebliğat hukuku yönünden şu gerçeğin ayırdına varmak gerekir: Takip edilecek usûl ve yapılan tebliğ işlemi neticesinde, muhatap *yine de* bilgi sahibi ol(a)mayabilir. Tebliğat Kanunu'nun ve ilgili mevzuatın, muhatabın fiilen, gerçekten de tebliğ konusundan haberdar ve bilgi sahibi olması; hatta tebliğatı açıp içindekini okuması gibi bir sonucu, mutlak ve yegane hedef olarak temin etmeye çalıştığı söylenemez. Esasen pek çok açıdan muhatapla alâkalı böyle bir durum için körü körüne de çalışılmaz. Öte yandan muhataba, özellikle aleyhinde hüküm ve sonuç doğurabilecek işlemlere karşı başta Anayasa'da olmak üzere kendisine hukuken tanınmış hakları kullanabilmek bakımından gereken imkânı da sunmak gerekir. Bilgilendirmek/haberdar etmek ile kesinkes, bilfiil bilgi sahibi ve vakıf olmak arasındaki dengenin tesisi; aynı zamanda *işlem güvenliği* ile *muhataba tanınan hak ve yetkilerin etkin bir biçimde korunması ve icrası* arasındaki çatışmanın çözümüne bağlıdır.

Bu bağlamda, bilgilendirmenin veya bilgilenmenin *şeklini*, doğrudan hukuki dinlenme hakkından çıkarmak mümkün görülmemiştir. Takip edilen usûl yönünden önemli olan, tarafın *gerçekten* bilgilenebileceği bir yöntemin takip edilmesi ve bilgilendiğinin anlaşılabilir olmasıdır¹¹⁷. Sonuç olarak seçilen metodun gerçekçi ve sağlıklı olması yanında bu yolda icra edilenlerin de belgelendirilmesi, yapılan tebliğatın özellikle yargısal temel haklar karşısındaki geçerliliği yönünden zorunlu unsurlar olmaktadır.

Anılan özellikler karşısında, doğrudan muhatabın eline değil de muhatap yerine ve fakat onun adına bir başka kişiye veya bazen ilanen tebliğat yapılmasının geçerliliği, bir soru işareti olarak karşı-

¹¹⁷ ÖZEKES, s. 95.

mıza çıkacaktır. Bu son hâllerde, muhatabın alınan tüm tedbirlere rağmen fiilen söz konusu tebligattan haberdar olamaması, ihtimâl dâhilindedir. Ne var ki, kimi zaman muhatabın kusuru kimi zaman ise işlem güvenliği veya muhatabın istek ve iradesine tek taraflı olarak mahkum olmama arzusu, doğrudan muhatabın eline bir tebligat yapılması metodundan ve ısrarından vazgeçilebilmesinin nedenleri olmaktadır. Bu bağlamda örneğin, son çare olarak başvurulabilecek ve diğer tedbirlerle birlikte icra edilecek ilânen tebligat usûlü (Teb. K. m. 28), *ancak* yazılı şartların temini kaydıyla hukuki dinlenilme hakkıyla çatışmayacaktır¹¹⁸. Bu hâlde dahi “[i]lânen tebligat, son ilân tarihinden itibaren yedi gün sonra yapılmış sayılır. İlânen tebliğe karar veren merci, icabına göre daha uzun bir müddet tayin edebilir. Ancak, bu süre 15 günü geçemez.” (Teb. K. m. 31). Adresin meçhul olmasına pek çok kez bizzat muhatabın kendisi neden olduğundan (*karş.* Teb. K. m. 10/II); alınan onca tedbirin ardından (Teb. Y. m. 48-49) -ve icra edilenlerin belgelendirilmesi kaydıyla- işlem güvenliği lehine yapılan böyle bir tercihin hukuki dinlenilme hakkını artık zedelediğinden bahsedilemez¹¹⁹.

Benzer bir durum, muhatap adına kendilerine tebligatın yapıldığı üçüncü kişiler yönünden de geçerlidir. Tebliğ anında, adresinde olmayan ve fakat adresine her hâlükârda döneceği kesin olan muhatap bakımından yine kanunda düzenlenmiş ve aşağıda da özetlenmiş tedbirlerin varlığı karşısında, yapılmış sayılan tebligat nedeniyle muhatabın yargısal temel haklarının zedelendiği artık söylenemez. Mutlak surette muhatabın fiilen de kendisine tebliğ yapmak için çabalamak veya böyle bir fırsatı kovalamak, harcanacak onca emek ve zaman dikkate alındığında; yargısal temel hakların korunması adına verilmesi beklenmeyen bir mücadele; gösterilmesi yersiz bir çaba olacaktır. Kaldı ki, muhatabın tebligatın kendisine nerede yapılmasını istiyorsa orada gerçekleştirilmesini isteyerek bunu temin etme hak ve yetkisi bulunmaktadır (Teb. K. m. 10/I). Tebliğ adresini, kendi koşullarına en uygun biçimde belirleme imkânı bulunan

¹¹⁸ ÖZEKES, s. 101-102.

¹¹⁹ ÖZEKES, s. 103.

muhataptan, tebliğ sırasında orada olmasını beklemek, olağanüstü görülemeyecek; makul bir istektir. Bu sırada, tebliğ anının *belirsizliğine* karşı muhatabın kendi hakimiyet alanı içinde gerekli özen ve tedbiri alıp göstermesini beklemek, yine son derece meşru bir beklenti olarak değerlendirilmelidir. Şu hâlde, özellikle muhatap adına tebligatın üçüncü kişilere teslimi sırasında, yaşananların ve yerine getirilenlerin belgelendirilmesi, muhatabın hukuki dinlenilme hakkına özen gösterilip gösterilmediğinin denetimi açısından zorunludur. *İmar Kanunu'nun 32/II. maddesindeki tebligat metodunun eksikliği ise başta yapı sahibinin özellikle yargısal temel haklarının korunması adına temelsiz, özensiz ve tedbirsiz oluşu ile belgelendirme özelliğinden yoksun bulunmasıdır.*

Sözü edilen denge ve onun korunması adına, İmar Kanunu'nun 32/II maddesindeki düzenlemeyi de çağrıştıran Tebligat Kanunu'nun 21/I. maddesi hükmü, son derece güzel bir örnek teşkil etmektedir. Lâkin anılan hükmü incelemeye geçmezden evvel, Tebligat Kanunu'nun şu genel sistematığı ile İmar Kanunu'nun ilgili hükmünde göz ardı edilerek ihmâl edilmiş ana dayanak noktalarını, tespit etmek gerekir:

a. Esasen tebligat, muhataba *bilinen son* adresinde yapılır (Teb. K. m. 10/I). Hükmün ağırlık merkezini, "*bilinen*" ibaresi oluşturmaktadır. Zira, tebligat hukukunda, muhatabın iradesi -yahut *konumu-*, bu yolla üstün görülmüş ve tutulmuştur¹²⁰. Bilinen adrese

¹²⁰ "...Tebliğat, tebliğ yapılacak kişiye bilinen en son adresinde yapılır. ...Buna göre, Tebligat Kanununu adreste tebligat esasını kabul etmiştir....*Genel olarak adres, bir kişinin oturduğu veya çalıştığı yeri göstermeye yarayan bilgilerin tamamı olarak tarif edilebilir.* Tebligat, kendisine tebligat yapılacak kimsenin bilinen en son adresinde yapılacaktır. *Bilinen en son adresin tespit edilmesi ise çeşitli şekillerde olabilir. Bunu kendisine tebligat yapılacak kişi bizzat bildirmiş olabileceği gibi diğer ilgili kişiler de bildirebilirler. Bundan başka tebligatı çıkaracak mercii de bu hususta soruşturma yaparak, ilgilinin bilinen en son adresini tespit edebilir.* (Teb. Tüz. m. 13)...", [vurgu eklenmiştir], HGK, 28.5.2003, 1-388/372 (Kazancı BB). Kararda atıf yapılan *mülga* Tebligat Tüzüğü'nün 13. maddesi şu şekildedir: " Tebligat, tebliğ yapılacak şahsa kendi müracaatı, diğer alâkalıların bildirmesi, mevcut vesaik, tahkikat veya sair suretlerle bilinen en son adresinde yapılır./ . Tahkikat yapılacak adresin

takdiren tespit edilmiş olması lazımdır. Gösterilen adreste tebliğat yapılmayan ahvalde, tebliğatı çıkaran merci tarafından memurların ve diğer meslek ve sanat erbabının adresleri, mensup oldukları teşkilattan, avukatları barodan veya Adliye Vekaleti'nden, askeri şahısların adresleri askerlik şubesi, Milli Müdafaa Vekâleti gibi salâhiyetli mercilerden sorulur." Aynı yönde ["...tahkikat veya sair suretlerle..." ibaresi hariç olmak üzere] bkz. Teb. Y. m. 16/I. Anılan yönetmelik hükmünün 2. fıkrasında, bu kez tüzük hükmünün 2. fıkrasında geçen düzenlemeye yer verilmemiş; Tebliğat Kanununun 10/II. maddesi hükmüne uygun olarak *adres kayıt sistemindeki adrese* tebliğatın yapılması esası getirilmiştir. Karş. "...Dosyada mevcut kredi kartı sözleşmesi gereği davalının sözleşmede bildirdiği adresine tebliğatın çıkarıldığı ve yine sözleşme gereği adres değişikliğinin bildirilmesi yükümlülüğünün davalıya getirildiği, aksi taktirde bildirilen adrese yapılan tebliğatın geçerli olacağına kararlaştırılmış olduğu görülmektedir. **Mahkemece anılan kararlaştırma gözetilerek sözleşmede bildirilen adrese çıkarılan tebliğatın geçerli olup**, 16.3.2001 tarihi itibarı ile davalının temerrüde düşmüş olduğu kabul edilerek hüküm kurulması gerekirken; tebliğatın yapılamamış olduğuna dayanılarak icra takip tarihi itibarı ile temerrüde düştüğü esas alınarak yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir..." , [vurgu eklenmiştir], 13. HD., 17.11.2005, 10654/17067 (Kazancı BB). Tebliğat yapılacak adresin, muhatapla ilgili olarak nereye ait olduğunun bir önemi yoktur. Yerleşim yeri, mesken ve hatta işyeri adresine de tebliğat yapılabilir. Bununla birlikte öğretilde, "...[m]uhatap, hakkındaki tebliğatın sadece kendisinin belirttiği adreste yapılmasını, diğer adreslerine tebliğat çıkarılmamasını isteyemez. Meselâ muhatap, aleyhine başlatılan icra takibini iş arkadaşlarının ve komşularının duymasını istemediği için, icra takip işlemlerinin tebliğlerinin ikametgâh veya işyeri adresinde değil, sadece meskeninde yapılmasını talep edemez." görüşü de savunulmuştur (MUSUL, s. 121). Oysa bir önceki içtihattan da görüleceği üzere muhatabın tebliğat adresi ve sonuçları hakkında irade serbestisine sahip olduğu ve bunun kendisini bağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Kaldı ki, Teb. K. m. 10/I hükmüyle tebliğe çıkaran makam yönünden muhatabın kendisince *bilinen* adresi esas alınmış; fakat gerek II. gerekse III. fıkralarda getirilen kısıtlarla söz konusu *bilinme* durumunun yine muhatabın iradesi hilâfına gerçekleşemeyeceği düzenlenmiştir. Muhatabın tebliğe çıkaran kişi/merciye bildirmiş olduğu adresi yerine (ayrıca bkz. YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 172) yine muhataba ait olsa da bir başka yerde ve dolayısıyla adreste tebliğat yapılabilmesi, ancak muhatabın kabulüne bağlıdır. Bu bağlamda, muhatabın bildirdiği ve dolayısıyla tebliğe çıkaran merci tarafından bilinen adresin yerine örneğin adres kayıt sistemindeki adrese doğrudan tebliğat çıkarılması, hukuken korunmadığına göre bu mesele bakımından da muhatabın iradesine üstünlük tanımak gerekir. Hatta Tebliğat Kanunu'nun 10/II.

tanınan öncelik, aynı hükmün II. fıkrası için de geçerli olup anılan düzenleme, ancak “[b]ilinen en son adresin tebligata elverişli olmadığına anlaşılması veya tebligat yapılmaması halinde...” yürürlük kazanmaktadır¹²¹. Muhatabın iradesi lehindeki üstünlük, hükmün III. Fıkrasında bir kez daha perçinlenmiş ve -ancak- kendisine tebliğ yapılacak

maddesine müracaat etmezden evvel şayet Yönetmeliğin 30/III. Maddesine göre yeni bir adres tespit edilmişse yine adres kayıt sistemindeki adrese itibar edilemez. Ayrıca bkz. “...Aynı Yasa’nın 35/4. maddesinde de daha önce tebligat yapılmamış olsa bile, taraflar arasında yapılan imzası resmi merciler önünde ikrar olunmuş sözleşmelerde belirtilen adresler ile kamu kurum ve kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, ticaret sicillerine ve esnaf ve sanatkarlar sicillerine verilen en son adreslerdeki değişiklikler hakkında da bu madde hükümlerinin uygulanacağı” öngörülmüştür./Taraflar arasında farklı tarihlerde düzenlenmiş iki ayrı Finansal Kiralama Sözleşmesi mevcuttur. Sonraki tarihli sözleşmede yer alan davalı adresine tebligat çıkarılmamıştır. Oysa belirtilen yasa hükümleri karşısında davalının sonraki tarihli sözleşmede yer alan adresine tebligat çıkarılması ve tebligatın bilâ tebliğ geri dönmesi üzerine aynı Yasa’nın 35. maddesine göre işlem yapılması gerekirdi. Mahkemece bu yönler gözetilmeden ve davalı usulüne uygun olarak duruşma gününden haberdar edilmeden yargılama yapılması, savunma hakkının kısıtlanmasına yol açan esaslı bir usul hatası olup,..”, [vurgu eklenmiştir], 19. HD., 6.4.2009, 6374/2801, (Kazancı BB).

¹²¹ “...Tebliğat Kanunu’nun 10. maddesine eklenen ikinci fıkrasında gerçek kişilere yapılacak tebligatla ilgili olarak iki aşamalı bir yol benimsenmiştir. Muhatabın adresi takip alacaklısı (veya davacı) tarafından bildirilecek ve normal tebligat çıkarılacaktır. *Bildirilen adresin muhatabın adres kayıt sistemindeki adresi veya başka bir adresi olması arasında fark bulunmamaktadır. Bildirilen adrese çıkarılan tebligatın bila tebliğ iade edilmesi halinde, muhatabın adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri adresine Tebligat Kanunu’nun 21/2. maddesine göre çıkarılacaktır.* Tebligat Kanunu’nun 10/2 ve 21/2.maddelerini farklı şekilde yorumlayarak muhatabın adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri adresine başka adresi bilinmiyor diyerek doğrudan doğruya 21/2.maddesine göre tebligat çıkartılması doğru olmaz. Bu davranış Anayasanın 36.maddesine aykırı olur ve muhatabın savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelir...”, [vurgu eklenmiştir], 12. HD., 11.2.2013, 2012/32459-3328 (Kazancı BB). Adres kayıt sistemindeki adrese yapılacak tebligatlarda, tebliğ memurunca ayrıca adres araştırılması yapılmaz; komşu yönetici veya kapıcıya bildirilmez (Teb Y. m. 31/I, II) (DELİDUMAN, s. 117).

şahsın başvurusu yahut kabulü hâlinde, bilinen adresinin dışında başka bir yerde *de* tebligat yapılabilmesi mümkün görülmüştür. Bilinen son adresin neresi olduğu konusunda muhatap, aktif bir konumda olmakla tebliğe çıkartacak makamın bu hususta, muhatapın iradesini ve tercihini öncelikle dikkate alması gerekir¹²². Yapı sahibinin İmar Kanunu'nun 22/I ve 22. maddeleri hükümlerine uygun olarak yapı ruhsatı alırken yapmış olduğu başvuruda (veya eklerinde), kendisiyle ilgili olarak tebligata esas bir adres bildirmiş olması hâlinde, bu adrese (*karş. mülga* 6785 s. K m. 19); aksi hâlde ise yapının imal ve inşa edildiği yerden ziyade, Tebligat Kanunu'nun 10/II. maddesi hükmüne uygun olarak adres kayıt sistemindeki adrese üstünlük tanımak gerekirken; tebligatın, *yapı yerine*¹²³ asılması biçimindeki bir metodun tercih edilmiş olması, özellikle korunan meşru menfaatler ve anayasal haklar dikkate alındığında; yukarıda söz edilen menfaatler dengesinin temel haklar aleyhinde bozulmasına neden olmuştur.

b. Kanunun devam eden hükümleri ise şu kaçınılmaz sorunun cevabını vermektedir: Muhatap, bilinen son adresinde bulunmaz (*karş. Teb. K. m. 10/II*) veya kendisine tebligat yapılamazsa (özellikle içtinap durumunda) tebligat işlemi nasıl gerçekleştirilecektir? İşlem güvenliği, hangi yöntemle tesis edilecek; keyfiyet nasıl önlenecektir¹²⁴? Kanunun 13 ilâ 20. maddesi hükümleri, muhatap yerine

¹²² “...Somut olayda, yapılan tebligatlardan *borçlunun* icra takip dosyası kapsamındaki *bilinen en son adresinin icra mahkemesine bildirmiş olduğu adresi olması karşısında* bu adrese Tebligat Kanununun 10. ve 35/son maddesine göre icra emri ve kıymet takdir raporu tebliğ edilmiş olması nedeniyle söz konusu tebligatlar usulüne uygun ise *de, artık satış ilanının da bu adreste tebliğ edilmesi gerekirken, borçlunun daha önce bildirdiği ipotek resmi senedindeki adresine satış ilanı tebliğ edilmiş olduğundan satış ilanı tebliğ işlemi Tebligat Kanununun 10. maddesi gereğince usulsüzdür...*” [vurgu eklenmiştir], 12. HD., 4.7.2012, 8928/23517 (Kazancı BB).

¹²³ *Karş. “...Adres niteliğinde bulunmayan yerlerde, örneğin inşaat halindeki binalarda tebligat yapılamaz...”* 9. HD., 18.1.2012, 2009/40934-846, (Kazancı BB).

¹²⁴ “...Buna göre, *ilgilinin adreste bulunmasına rağmen tebliğ evrakını almak istememesi, işi sürüncemede bırakıp keyfiliğe yol açacağından bir başka deyişle;*

kendilerine tebligat yapılabilecek kimseler ile onlara hangi şartlar altında tebligat yapılabileceğini düzenlemektedir. Bu yolla tebligatın muhatap adına tebligatı kabule kanunen yetkili kişiye yapılması durumunda, *artık* muhataba da yapılmış sayılacağı, kabul edilmiştir¹²⁵. Zira muhatapın mutlak iradesine mahkumiyetin kabulü de olanaklı değildir. Lâkin hemen belirtmek gerekir ki, muhatap yerine ve onun adına, sair kimselere tebligat yapılabilmesi bakımından; içtinap hâli dışında, tebligat yapılacak şahsın (muhatabın) o adresten geçici olarak ayrılmış olması; sadece o anda (*tebliğ anında*) orada bulunmaması ve elbette ki bütün bu hususların tebliğle görevli memur tarafından tespit edilerek usûlünce kayıt altına alınmış olması gerekir (Teb. Y. m. 29)¹²⁶.

c. Yukarıda sözü edilen durumla ilgili olarak kanun koyucunun bilfiil muhatapın eline/kendisine yapıl(a)mayan tebligat nedeniyle işlem güvenliği adına tercih ederek yasalaştırdığı kolaylık karşısında, almış olduğu *karşı tedbirlere* dört örnek verilebilir:

- i) Kendisine tebliğ yapılacak şahıs, -tebliğ anında, geçici süreliğine- adresinde bulunmazsa tebliğ, ancak kendisi ile

Tebliğ işlemi muhatapın rızasına terk edilmiş olacağından bu gibi hallerde Tüzüğün 30. maddesi hükmüne göre: Tebliğ memuru, tebliğ olunacak evrakı o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti veya meclisi azasından birine veyahut zabıta amir veya memuruna imza mukabilinde teslim eder. Tebliğ memuru Tüzüğe ekli iki numaralı örneğe uygun olarak düzenlenen ihbarnameyi gösterilen adresteki kapıya yapıştırır. Durumu muhataba duyurmasını mümkünse en yakın komşularından birine, varsa yönetici veya kapıcıya da bildirir. Görüldüğü üzere tebellüğden çekinme halinde muhatap veya onun adına tebliğ yapılabilecek kimselerin tebligat adresinde bulunmaları sebebiyle yapılacak işlem, Tüzüğün 30. maddesinde belirlenenden ibarettir. Tebligat parçasının incelenmesinde tebellüğden imtina edildiğinin açıklanmış olması halinde maddede yazılı olanlara tebliğ evrakının bırakılıp bırakılmadığının iki numaralı fişin kapıya yapıştırılıp yapıştırılmadığının ve en yakın komşuya veya yöneticiye ya da kapıcıya haber verilip verilmediğinin denetlenmesi sonucu hakim, tebligatın geçerli olup olmadığını tesbit edecektir...” [vurgu eklenmiştir], HGK 29.12.2003, 18-778/876 (Kazancı BB).

¹²⁵ MUŞUL, s. 110.

¹²⁶ 2. HD., 21.6.1996, 6213/7023 (Kazancı BB).

aynı konutta oturan kişilere veya hizmetçilerinden birine yapılır (Teb. K. m. 16; ayrıca bkz. m. 17)¹²⁷. Bu hâlde, aynı konutta oturmak veya muhatabın hizmetçisi yahut daimi çalışanı olmak şeklindeki fiili durum, muhatabın söz konusu tebligattan (pek de gecikmeksizin) haberdar olacağı yönünde, sığınılan bir tecrübe kuralıdır ki, bunun yapı yerine asılmaktan her hâlde çok daha etkili ve güven- celi olduğu açıktır. Muhatap yerine kendine tebliğ yapıla- cak kimsenin görünüşüne nazaran onsekiz yaşından aşağı olmaması ve bariz surette ehliyetsiz bulunmaması da gerekir (Teb. K. m. 22)¹²⁸. Yine muhatap yerine tebliği alan kimsenin muhatabın "...o davada..." hasmı olmak şeklinde bir ilgisi de bulunmamalıdır (Teb. K. m. 39)¹²⁹. Bütün bu

¹²⁷ Bu hâlde, bekçi, apartman kapıcısı veya yöneticisi, muhatap adına tebligatı kabule yetkili kişilerden değildir (MUŞUL, s. 201). Tebliğat Kanunu'nun 17. maddesine tabi olarak işyerinde yapılacak tebligatlarda ise muhatap adına, sadece muhatabın aynı yerdeki daimi memur veya müstahdemine veya bunlardan birine tebligat yapılabileceği düzenlenmiştir. Meslek ve sanatın evde icrası hâlinde ise aynı konutta oturan kişiler veya bu kez hizmetçiler ancak muhatap adına tebligatı kabule yetkilidirler. Şu hâlde, muhatabın *hiyerarşik anlamda altında olmayan işyeri ortağına* yapılacak tebligat, usûlsüz olacaktır. (MUŞUL, s. 209; YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 332).

¹²⁸ İlginçtir ki, muhatabın kendisine tebligat yapılabilmesi bakımından; *fil ehliyetine* sahip olması gerekirken (YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 158; 9. HD., 18.1.2012, 2009/40934-846, Kazancı BB); muhatap yerine/adına tebliği kabule kanunen de zorunlu olan kimseler bakımından, *görünüşi itibariyle* onsekiz yaşından aşağı olmaması ve *bariz bir surette* ehliyetsiz bulunma- ması yeterlidir (MUŞUL, s. 108, 111). Ayrıca bkz. "...Tebliğ mazbatasında, tebliğat yapılan kişinin görünüşüne nazaran onsekiz yaşından aşağı olmadığı, tebellüğe ehil bulunduğu görevli memurca belirtilmemiştir. Bu husus kanuna aykırı olup bu sebeple davalıya yapılan tebligatlar geçersizdir. Dava, davalı- nın yokluğunda bitirildiğinden savunma hakkı kısıtlanmıştır. Bu durumda mahkemece, davalıya usûlüne uygun dava dilekçesi tebliğ edilerek, taraf teşkili sağlanmasından sonra işin esası hakkında bir karar verilebilmesi için hükmün bozulması gerekmiştir..." [vurgu eklenmiştir], 6. HD., 23.11.2010, 8703/12667 (Kazancı BB).

¹²⁹ "...Şikayetçi R. O. adına çıkarılan satış ilanının birlikte çalışan yeğeni K. D. imzasına tebliğ edildiği, adı geçenin ise takip dayanağı olan kredi sözleşmesinde,

tedbirlere rağmen muhatabın söz konusu tebligattan hiçbir zaman haberdar ol(a)maması, ihtimâl dahilindedir. Ne var ki, alınan tedbirler ve dayanılan hayat tecrübesi kuralı, işlem güvenliği aleyhine bozulan dengenin yeniden tesisine yeter ölçüdedir.

- ii) Kanununun 7a/IV. maddesi hükmüne göre, “[e]lektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır.” Oysa aynı kanununun II. fıkrası hükmünde sayılı türden tüzel kişiler bakımından *-zorunluluk hâlleri hariç-* bu yolla tebligat, mecburidir (Teb. K. m. 7/a/III). Ne var ki, elektronik tebligat mesajının düşeceği elektronik tebligat adresinin hakimiyet ve gözetimi muhataba aitse de (Elek. Teb. Y. m. 12/I), bu usûlü, muhataba *elden, bilfiil* ve *yazılı* olarak yapılacak tebligatla da bir görmemek gerekir. Hayata dair bu fiili gerçeği dikkate alan kanun koyucu, *-muhatabın böyle bir bildirimden haberdar olmasını sağlayacak mehli kendisine tanımak bakımından-* tebliğ tarihini, tebliğ konusunun elektronik adrese ulaştığı tarihi izleyen beşinci günü olarak kabul etmiştir (*aynı yönde bkz.* Teb. Kan m. 31).
- iii) Anılan son hükme/tebire benzer bir başka düzenlemeye bu kez Tebligat Kanunu’nun 20. maddesinde yer verilmiş; “[b]u maddeye göre yapılacak tebligatlarda tebliğ,...i hbarname kâpiya yapıştırılmışsa bu tarihten itibaren onbeş gün sonra yapılmış sayılır.” hükmü getirilmiştir.
- iv) Tüzel kişilere tebligat, çok daha özellikli bir başka mesele olup belli bir sıranın yahut silsilenin özenle takip edilmesini ve belgelendirilmesini gerektirir. Buna göre tebligatın, tüzel kişiler yönünden yetkili temsilcilerine yapılması

şikayetçi borçluyla birlikte müşterek borçlu-müteselsil kefil sıfatıyla yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, borçluya yapılan tebliğ işlemi, hasma tebliğ yasağı kapsamında 7201 Sayılı Tebligat Kanunu’nun 39. maddesi hükmüne aykırı ve usulsüzdür...” [vurgu eklenmiştir], 12. HD., 28.6.2012, 9743/23021 (Kazancı BB).

gerekeceği açıktır (Teb. K. m. 12/I). Sorun, bu kimselerin tebliğ anında orada bulunmamaları veya tebliğden imtina etmeleri durumunda¹³⁰, tebligatın yerlerine/adlarına kime ve nasıl yapılabileceğiyle ilgilidir. Her ne kadar kanunda "...tebliğ, orada hazır bulunan memur veya müstahdemlerden birine yapılır." hükmü yer almaktaysa da (Teb. K. m. 13) bu kez yönetmeliğin 21/II, III. maddesi hükümlerine göre söz konusu memur ve müstahdemlerin taşınması gereken özellikler, "[a]ncak, kendisine tebliğ yapılacak memur veya müstahdem, tüzel kişinin o yerdeki teşkilatı veya personeli içinde görev itibarıyla tebligatın muhatabı olan tüzel kişinin temsilcisinden sonra gelen bir kimse veya evrak müdürü gibi esasen bu tür işlerle görevlendirilmiş bir kişi olması gereklidir. Bu kişilerin de bulunmaması halinde, bu husus tebliğ mazbatasında belirtilir ve tebliğ, o yerdeki diğer bir memur veya müstahdeme yapılır." şeklinde, ayrıca ve açıkça belirtilmiştir. Buna göre kendisine tebliğ yapılacak memur yahut çalışa-

¹³⁰ "...Aynı Kanunun 13. maddesine göre de; tebliğ yapılacak bu kişiler her hangi sebeple mutad iş saatlerinde işyerinde bulunmadıkları veya o sırada evrakı bizzat alamayacakları bir halde oldukları takdirde tebliğ orada hazır bulunan memur veya müstahdemlerinden birisine yapılır. Tebligat Nizamnamesinin 18. maddesinde de *selahiyetli kişilerin bulunmadığının tebliğ mazbatasında gösterilmesi lüzumu hüküm altına alınmıştır*. Tebligat mazbatasında bu husus belirtilmediğinden tebligat usulsüzdür. HGK.nun 22.6.1988 tarih 88/12-266 sayılı kararında da bu cihet kabul edilmiştir..." [vurgu eklenmiştir], 12. HD., 12.2.1990, 1989/11480-987 (Kazancı BB); "...Bu düzenlemelere göre hükmi şahıslara bu Kanuna göre yapılacak tebliğin öncelikle hükmi şahsın yetkilisine yapılması, yetkili kişinin bulunamaması veya evrakı alacak durumda olmaması halinde ise memur veya müstahdemlerine tebligat yapılması gerekmektedir. *Ancak memur veya müstahdemlere yapılacak tebligatta tüzel kişiliğin yetkilisinin işyerinde bulunamaması nedeniyle tebligatın bu kişilere yapıldığının belirtilmesi zorunludur...*Dosyada bulunan tebliğ alındısının incelenmesinden, Mahkeme kararının, *şirket yetkilisinin işyerinde bulunmadığı, tebligatı alacak durumda olmadığı yolunda her hangi bir kayıt düşülmeden işçisi olduğu belirtilen şahsa tebliğ edildiği anlaşılmıştır...*" [vurgu eklenmiştir], D. 4D., 19.10.2006, 791/1983 (Kazancı BB).

nun, mümkün olduğunca tüzel kişinin yetkili temsilcisine - hiyerarşik açıdan- en yakın yahut görevi itibariyle tüm tebligatların toplandığı kişi olmasına özen gösterilmiş; yetkili temsilcinin tebligattan olabildiğince hızla haberdar olmasına imkân tanınmıştır (Aynı yönde bkz. Teb. K. m. 16, ve özellikle 17).

Tebliğat Kanunu'nun 21/I. maddesinde,

“[k]endisine tebligat yapılacak kimse veya yukarıdaki maddeler mucibince tebligat yapılabilecek kimselerden hiçbiri gösterilen adreste bulunmaz veya tebellüğden imtina ederse, tebliğ memuru tebliğ olunacak evrakı, o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir veya memurlarına imza mukabilinde teslim eder ve teslim edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırmakla beraber, adreste bulunmama halinde tebliğ olunacak şahsa keyfiyetin haber verilmesini de mümkün oldukça en yakın komşularından birine, varsa yönetici veya kapıcıya da bildirilir. İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır.” [vurgu eklenmiştir]

hükmüne yer verilmiştir. Kapıya yapıştırma ve tebliğ olunacak evrakın muhtara bırakılması yönlerinden; İmar Kanunu'nun 32/II. maddesini andıran bu hüküm, işleyiş olarak anılan son hükümden ciddi farklılıklar göstermektedir. Kapıya yapıştırma ve (şayet bu yol seçilmişse) muhtara bırakma usûlü tüketilinceye kadar tebliğ memuru, özellikle yönetmeliğin 29-31. maddelerinde düzenlenen hususları araştırmak ve tespit etmekle mükellef olup bunların her birini de ayrıca kayıt altına almak zorundadır. Gerçekleştirilecek araştırma, yapılanların her birinin belgelendirilmesi kaydıyla, muhatabın adreste sürekli mi yoksa geçici olarak mı bulunmadığı hususundan¹³¹ başlayacak ve nihayetinde (özellikle tebliğ anında bu kimse-

¹³¹ DELİDUMAN, s. 113; “...Zira Tebligat Kanunu 21. maddeye göre kapıya yapıştırma tarihinin tebliğ tarihi kabul edilebilmesi için muhatap sadece tebligatın yapılacağı sırada adreste bulunmamalı ve fakat tevziat saatlerinden sonra o adrese geleceği belirli olmalıdır. ...Bu durumda borçluya yapılan tebliğ işlemi “muhatabın tevziat saatinden sonra adrese dönüp dönmeyeceği” anlaşıl-

lerin adreste bulunmamaları hâlinde), mümkün olduğu ölçüde muhataba keyfiyeti bildirebilecek olan en yakın komşulardan birine yahut (varsa) yönetici veya kapıcıya da haber verilmesi ile sonlanacaktır. Kısacası, İmar Kanunu'nun 32. maddesinde bulunmayan yönleriyle; i) tebliğ evrakının aslı/tebliğin konusu, örneğin muhtara bırakılmakla güvence altına alınırken¹³²; ii) kapıya yapıştırılan ihbarname ile de muhatabın (böyle bir tebliğ işleminden ve tebliğ evrakının nereye bırakıldığından) haberdar olmasına çalışılmakta ve fakat bu da yeterli görülüyerek ayrıca, iii) gündelik yaşam içerisinde adrese gelindiğine karşılaşılmaması kolayca mümkün en yakın komşu veya yönetici yahut kapıcının da bilgilendirilmesi yoluna gidilmektedir.

Kapıya yapıştırılan¹³³ ihbarnamenin fiziki akıbeti, her zaman bir soru ve sorundur¹³⁴. Bu tabii ve sosyal tehlikeler nedeniyledir ki, tebliğe konu belgenin kendisi değil; sadece ihbarnamenin yani haber kağıdının kapıya yapıştırılması, hüküm altına alınmıştır. Ancak ihbarname için de geçerli gerek doğal gerekse beşeri mâniler, kanun koyucuyu -cezalarla da desteklenmiş (Teb. K. m. 56)- ek tedbirler almaya sevk etmiştir. Bu bağlamda, muhatap yerine kendisine elden, fiilen tebligat yapılamayacak olsa da en yakın komşu yahut bina yöneticisi veya kapıcı, ayrıca haberdar edilmek suretiyle; adresine tebliğ anından sonra dönecek olan muhatabın olabildiğince kısa bir süre içinde bilgilendirilmesi temin edilmeye çalışılmıştır. Bütün bunlardan başka tebliğ mazbatasına, gerek muhatabın tebliğ anında adreste bulunmama nedenine yönelik yapılan araştırma sırasında beyanı alınanların gerekse kendisine böyle bir bildirim nedeniyle haber bırakılanların kimlik bilgilerinin ve imzalarının geçirilmiş

lamadığından usulsüzdür..." [vurgu eklenmiştir], 12. HD., 24.10.2008, 14818/18419 (Kazancı BB).

¹³² Karş. D 6D., 12.5.1992, 1991/2969-139 (KALABALIK, s. 1484).

¹³³ Kullanılan tabir, asla *iliştirme*, *sıkıştırma* veya *kapının altından atma* anlamına gelmeyip kapıya da zarar vermemek kaydıyla gerçek anlamıyla bir yapıştırma faaliyetini ifade etmektedir. Yine söz konusu eylem, apartmanlarda, apartmanın giriş kapısı değil; ilgili dairenin daire kapısı üzerinde gerçekleştirilmelidir (YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 392-393).

¹³⁴ YILMAZ, s. 402.

olması şeklindeki zorunluluk (Teb. K. m. 23/I, b. 7, 9), usûlünce bir tebligatın yapılıp yapılmadığına ilişkin tahkikat bakımından büyük bir önem arz etmektedir (*bu yöndeki ceza hükümleri için bkz. Teb. K. m. 53, 54/II, 55*)¹³⁵.

İmar kanununun 32/II. maddesi hükmünün ve tutulan zaptın, bu türden yazılı tedbirleri içermediği sabittir. Bu kapsamda, tebliğe konu zaptın güvenliği ve muhafazası dahi artık bir sorundur. Gerçi, tebligatın bir nüshasının *da* muhtara bırakılacağı düzenlenmişse de muhtarlıktan ilgili evrakı teslim alabilmek için dahi öncelikle böyle bir usûl işleminin yaşandığından haberdar olmak gerekir.

Bütün bunlardan başka, doğrudan yapı sahibiyle alâkalı bir durumdan, isteği ve iradesi dışında, üçüncü kişilerin de bilgi sahibi olmasına neden olunmaktadır ki, bunda herhangi bir kamu yararı görmek güçtür. Adeta ilân edilmek suretiyle zaptın tebliğine çalışılmaktaysa da *doğrudan* yapı sahibinin dahi böyle bir bildirimden haberdar olması, kimi hâllerde son derece güçtür. Kaldı ki, kamuya ve üçüncü kişilere yönelik de bir bildirimde bulunmak yönünden haklı ve *acil* herhangi bir gerekçe bulmak, kolay değildir. Şayet yapıyla doğrudan alâkalı kimseler dışında, üçüncü kişilerin de yapı üzerinde *-her nasılsa-* iş ve işlem tesis etmesinin önüne geçmek bakımından böyle bir bildirim metodu tercih edilmişse bunun neden örneğin yapı sahibi için de geçerli *tek* tebligat yolu olarak kabul edildiğini anlamak güçtür. Anayasanın amir hükmü bir yana, doğrudan şahsın hukuki durumunu ilgilendiren böyle bir işlemin üçüncü kişilerle paylaşılması sonucunu doğuran tebligat metoduyla kişinin özel hayatına da gereken saygıyı gösterilmemektedir (AY m. 20/I). En azından tebliğ evrakının kapalı zarf içinde gönderilmesi gerektiğine ilişkin zorunluluk ve hassasiyetin (Teb. K. m. 59/I) İmar Kanunu'nun 32/II. maddesi özelinde dikkate alınmadığı görülmektedir.

¹³⁵ YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 390; DELİDUMAN, s. 97-98; MUŞUL, s. 251; 2. HD., 23.10.1997, 10184/11279, (Kazancı BB).

Sonuç

1.- Anayasa m. 36/I ve 125/I ile güvence altına alınan hakların özellikle idari işlemlere karşı gerçekten de hayata geçebilmesi; sahibince kullanılıp tam anlamıyla tüketilebilmesi bakımından; yine *gerek* Anayasa m. 125/III ve *gerekse* m. 40/II hükümleri, kişilere ve dolayısıyla yapı sahiplerine gereken güvenceyi sağlamaktadır.

2.- İmar Kanunu m. 32 hükmüyle ruhsatsız veya ruhsat/eklerine aykırı yapılar yönünden kimi yaptırımlar öngörülmüş; mülkiyet hakkının kullanımına, kamu yararı gözetilerek ve kanunla müdahale edilmiştir. Ne var ki, tesis edilen gerek mühürleme/durdurma gerek idari para cezası ve gerekse yıkım şeklindeki idari işlemlere karşı yargı yoluna müracaat etmek, mümkün olmakla birlikte özellikle mühürleme/durdurma işleminin icrası sırasında yapı sahibinin böyle bir idari işlemde haberdar olması yönünde, ciddi engeller bulunmaktadır.

3.- Bir idari işlemin içermesi gereken kayıtlar hakkındaki Anayasa m. 40/II hükmü, pek tabiidir ki, yazılanlardan ilgilinin haberdar olmasını da gerektirir. Kaldı ki, birel nitelikteki idari işlemler için *yazılı* bildirim esasını kabul etmiş Anayasamız bakımından (AY m. 125/III), asılarak tebliğ edilmiş sayılma şeklindeki hükmün geçerliliği, büyük bir sorundur. Bu son hüküm yönünden; getirilen yazılılık şartı, tebliğ konusu evrakla değil; tebliğ faaliyetinin nasıl olması gerektiğiyle ilgilidir. İmar Kanunu'nun 32/II. maddesindeki tebliğ rejimi, *hem* bir tebligatın içermesi gereken *belgelendirme* unsuru yönünden eksiktir *hem de* Anayasal hakların ihlâli sonucunu doğurmaktadır.

4.- İmar Kanunu'nun 32/II. maddesine göre tebliğ edilmiş sayılan yapı tatil zaptından yapı sahibi muhatabın gerçekten de haberdar olabilmesi için hiçbir koruyucu ek tedbir alınmamıştır. *Seçilen yöntemin emredici niteliği, muhatabın elden tebliği almasına dahi mani gözükmemektedir.* Kaldı ki, günümüz koşullarında yapı sahibinin inşa/imâl aşamasındaki yapının her daim başında bulunmasını beklemek veya düşünmek, olası gözükmediğine göre *sadece* asılmak şeklindeki bir usûlün, tebligattan haberdar olabilmek yönünden

yeterli güvenceyi vermediği açıktır. Bu sırada tebliğin bir nüshasının muhtarlığa bırakılmış olması da tatminkar değildir. Zira tebliğ edilmiş sayılan zaptı, muhtarlıktan fiilen de teslim alabilmesi için yapı sahibinin öncelikle ve her hâlükârda böyle bir işlemde ve dolayısıyla yapı tatil zaptının tanzim edilmiş olmasından haberdar olması gerekir.

5.- Bu koşullar altında, yetkililerce yazıldığı gibi bir *asilma* faaliyeti hiç gerçekleşmeyebilir. İçtihatlar bağlamında, yapı tatil zaptının muhtarlığa bırakılmamış olmasına dahi olumsuz herhangi bir sonuç bağlanmamıştır. Oysa tek taraflı olarak/tanzim edenlerce asıldığı yazılı söz konusu zaptın, bu yönüyle aksini veya kanunun gereğince icra edildiğini ispat etmek olası değildir.

6.- Tebligat hukukunda işlem güvenliği, elbette ki, gözetilmesi gereken bir husustur. Ne var ki, Tebligat Kanunu hükümlerinin muhataba ve özellikle onun adına yetkili görülen kimselere tebligat yaparken gözettiği ilke ve tedbirler karşısında, İmar Kanunu m. 32/II hükmünün son derece korumasız olduğu görülecektir.

7.- Tebligat hukuku bağlamında ise Tebligat Kanunu m. 7/a/II hükmünün İmar Kanunu'nun 32/II. maddesine göre bir sonralığının ve dolayısıyla önceliğinin olup olmadığı sorunu, çözüm bekleyen diğer bir mesele olmaktadır.

KAYNAKÇA

- ZEVKLİLER A.**, İmar Kurallarına Aykırı ve Zarar Verici İnşaat, Ankara, 1982.
- ÇINAR S. U.**, Temel Hakları Koruma Yöntemlerinden Biri Olarak Hak Arama Hürriyeti, Konya, 1998, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- DELİDUMAN S.**, Tebliğat Hukuku Bilgisi, Ankara, 2012.
- ERGEN C.**, İmar Davaları Rehberi, Ankara, 2009.
- ERKUT C.**, İdari İşlemin Kimliği, Ankara, 1990.
- ERTAŞ Ş.**, Eşya Hukuku, 9. Baskı, İzmir, 2011.
- GÖLCÜKLÜ F.**, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde "Adil Yargılanma", AÜSBFD 1994/1-2.
- GÖZLER K.**, İdare Hukuku, C. I, İkinci Baskı, Bursa, 2009.
- GÖZLER K.**, İdare Hukuku, C. II, İkinci Baskı, Bursa, 2009, (GÖZLER, C. II).
- GÖZÜBÜYÜK Ş./GÖLCÜKLÜ F.**, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, 7. Bası, Ankara, 2007.
- GÖZÜBÜYÜK Ş./TAN T.**, İdare Hukuku C. II, İdari Yargılama Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2006.
- GÜNAY E.**, Türkiye'den Yabancı Ülkeye Yapılan Tebliğat ve Esasları, TAAD 2012/11.
- İNCEOĞLU S.**, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, Kamu ve Özel Hukuk Alanlarında Ortak Yargısal Hak ve İlkeler, 4. Bası, İstanbul, 2013.
- KALABALIK H.**, İmar Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2010.
- KULAK C. S.**, İmar Kanunu'nun 32. ve 42. Maddeleri Kapsamında Yıkım ve Para Cezası, GÜHFD 2012/4.
- MUŞUL T.**, Tebliğat Hukuku, Ankara, 2013.

- ÖZEKES M.**, İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara, 2009 (ÖZEKES, *Temel Haklar*).
- ÖZEKES M.**, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Ankara, 2003.
- PEKCANITEZ H.**, Medeni Yargıda Adil Yargılama, İzBD 1997/2.
- PEKCANITEZ H./ATALAY O./SUNGURTEKİN ÖZKAN M./ÖZEKES M.**, İcra ve İflas Hukuku, 10. Bası, Ankara, 2012.
- PEKCANITEZ H./ATALAY O./ÖZEKES M.**, Medenî Usûl Hukuku, 13. Bası, Ankara, 2012.
- POSTACIOĞLU E. İ.**, Medeni Usul Hukuku Dersleri, 6. Bası, İstanbul, 1975.
- SEZGİNER M.**, İptal Davasının Uygulama Alanı Bakımından Ayrılabilir İşlem Kuramı, Ankara, 2000.
- ŞENER E.**, Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2001.
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara, 2005 (*Türkçe Sözlük*).
- YASİN M.**, İmar Hukukunda İdarenin Yıkma Yetkisinin Kullanımının Usul ve Esasları, İstanbul, 2009.
- YAŞAR H. N.**, İmar Hukuku, İstanbul, 2008.
- YILMAZ E.**, İmar Kanununun 32 nci Maddesinin Tebligata İlişkin Hükmü Anayasaya Aykırıdır, Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan, İstanbul.
- YILMAZ E./ÇAĞLAR T.**, Tebligat Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2013.

KISALTMALAR CETVELİ

AÜSBFD	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AY	Anayasa
bkz.	Bakınız
c.	Cümle
CD.	(Yargıtay) Ceza Dairesi
D.	Danıştay Dairesi
DD	Danıştay Dergisi
DİDDGK	Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu
DKD	Danıştay Kararları Dergisi
dn.	Dipnot
DVDDGK	Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu
E-Uyar	E-Uyar.com Online Hukuk Yayıncılığı
EHRR	European Human Rights Reports
GÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	Yargıtay Hukuk Dairesi
İHAS	İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
karş.	Karşılaştırınız
Kazancı BB	Kazancı İçtihat Mevzuat Bilgi Bankası
m ¹³⁶ .	Madde
RG.	Resmi Gazete
S	Sayı
s.	Sayfa
s. k	Sayı Kanun
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi

¹³⁶ Tek başına kullanıldığında, İmar Kanunu'nun ilgili maddesini ifade etmektedir.

TCK	Türk Ceza Kanunu
TMK	Türk Medeni Kanunu
Teb. K.	Tebligat Kanunu
Teb. Y.	Tebligat Yönetmeliği
UMHB	Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü